

KIRKKO & KOTI

**Katsomuskasvatus
opettaa toisten
kunnioittamista**
➤ 4–5

**Lutheria Tuusniemellä
ja televisiossa**
➤ 8

**Kun isä kirjoitti
blogia yöllä**
➤ 12

Naisten lasikatot rikottava, sanoo Aulikki Mäkinen

➤ 6–7

kirkkojakoti.fi

Reformaation merkkivuoden pääjuhla Tuomiokirkossa

Puhujina ovat ministeri Sanni Grahn-Laasonen, Kelan pääjohtaja Elli Aaltonen ja piispa Jari Jolkkonen.

Musiikista vastaavat oopperalaulajat **Jorma Hynninen** ja **Esa Ruuttunen**, urkuri **Anu Pulkkinen** sekä Kuopion seurakuntayhtymän lapsikuorot johtajanaan kanttori **Leila Savolainen**.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vietettävä reformaation merkkivuosi päättyy 5.11.2017.

Lokakuun lopussa 31.10.2017 tuli kulu-neeksi 500 vuotta **Martti Lutherin** kuuluisien teesien julkaisemista Saksassa. Aikansa kirkon epäkohtia kritisoidut teesit käynnistivät kirkollista elämää, kieltä ja kansansivis-

tystä, kulttuuria, hallintoa ja lainsäädäntöä muovanneen tapahtumasarjan, jota kutsutaan reformaatioksi. Reformaation seurauksena syntyi myös luterilainen kirkko.

Reformaation merkkivuoden tarkoituksena on ollut lisätä tietoutta reformaation merkityksestä nykypäivän ihmiselle ja innostaa suomalaisia tutustumaan omiin kulttuurisiin ja uskonnollisiin juuriinsa.

Merkkivuoden teema **Armoa 2017!** on haastanut pohtimaan, mitä armo ja armollisuus ovat ja miten ne näkyvät nykypäivänä. Luther muistutti, että Jumalan armo on

ilmaista ja edellytyksetöntä. Armo perustuu kolmiyh-teisen Jumalan hyvyyteen ja rakkauteen, ei meidän ihmisten ominaisuuksiin tai saavutuksiin.

Merkkivuosi on näkynyt Kuopion seurakunnissa muun muassa erilaisissa musiikkitapahtumissa. Helatorstaina järjestettiin seurakuntien yhteinen torimessu, jossa saarnasi piispa **Jari Jolkkonen**.

Hän totesi saarnassaan: ”Suomalaisen kulttuurin juuret kasvavat syvältä kristillisen uskon ja luterilaisen reformaation maaperästä. Monet kulttuurimme tunnusmerkit, vaikkapa äidinkielen ja koulutuksen arvostus, huolenpito heikom-

mista ja rikkaan kirkkomusiikin vaaliminen versovat reformaation perinnöstä. Tämän uskon varassa olemme selvinneet ja rakentaneet

vahvan yhteiskunnan.

Tällaisen uskon ja rakkauden varassa meillä on yhdessä hyvä tulevaisuus.”

Merkkivuotta on vietetty yhteistyössä Suomi100-juhlavuoden kanssa. Pääjuhlan järjestävät Kuopion hiippakunta, Kuopion ev.lut. seurakuntayhtymä, Kuopion kaupunki ja Luterilaisen Kulttuurin Säätiö.

Kuopion hiippakunnan pääjuhla järjestetään Kuopion tuomiokirkossa 31.10. klo 17.

PYSÄKILLÄ

Luovuutta työelämäään

Kun organisaatioissa etsitään uutta suuntaa ja työlle merkitystä, apu voi löytyä taiteesta.

Uudet työn kehittämisen kuviot löytyvät usein luovuuden ja taiteen parista.

Kirkonkin kentällä luovuus nostaa päätään erityisellä tavalla, vaikka kirkon työssä on käytetty erilaisia osallistavia työtapoja kauan. Esimerkiksi rukouksen kivien käyttö jumalanpalveluksessa on jo osallistava, yhteisöllinen tapa antaa samaan aikaan yhteinen ja henkilökohtainen hiljentymisen mahdollisuus.

Juuri valittu Vuoden Pappi 2017 **Juha Tanska** sai Pappisliiton raadilta erityiskiitos-ta siitä, että hän on vahvistanut työyhteisö-ään ja johtamistaan käyttämällä luovia, yhteisöllisiä menetelmiä. Haminan seurakunnan työyhteisö käytti voimauttavan valokuvan menetelmää, jonka yhtenä lähtökohtana on toisen arvokkaana näkeminen ja näkyväksi tekeminen. Seurakunta voitti KirTEKO 2017 -työelämäkilpailun hankkeestaan.

Luovuus luo menestystä

Juuri vuorovaikutus on luovilla ja taiteellisilla keinoilla se alue, jossa on mahdollista tehdä näkyväksi jotakin sellaista, johon on vaikea muuten päästä käsiksi.

”Tieto ei ole pelkästään ratio, vaan tietäminen on emotionaalista ja moniaistista yhteistoimintaa, jotta uutta tietoa voi luoda. Luovuus luo menestystä nopeasti muuttavassa maailmassa, koska taide on väline, jolla pääsee uuteen kiinni. Juuri nyt taidemenetelmät nousevat tärkeiksi, koska yritysten toimintaympäristö edellyttää kykyä nopeaan uudistumiseen.”

Tietojohdamisen professori **Pirjo Ståhle** on seurannut työelämän muutoksia kolmenkym-

menen vuoden ajan. Muutos on tapahtunut viime vuosina yhä nopeammin ja koskee globaaleja ja paikallisia ympäristöjä, yhteisöjä ja yksittäisiä ihmisiä. Suuret rakenteet etsivät uutta muotoa, olipa kyse vallasta, resursseista, teknologiasta tai totuuskäsityksistä.

”Nyt olemme tilanteessa, jossa työelämässä pärjätäkseen on totuteltava jatkuvaan ja kiihtyvään uudistumiseen ja löydettävä jaksakseen omat voimansihtieensä.”

Pirjo Ståhle näkee sisältäpäin erilaisia organisaatioita julkiselta puolelta, liiketoiminnasta ja politiikasta. Myös monivuotinen työskentely Suomen Kulttuurirahaston luottamuselimityksessä on avannut sitä, miten suuri tilaus on eri alojen vuorovaikutukselle.

”Hiljattain yrittäjien Nordic Business Forum kokosi 7500 ihmistä, ja tapahtumassa taide on vuosi vuodelta enemmän läsnä. Työelämässä rutiini voi urauttaa ja uuvuttaa, kun taas taiteen mukana olo luo iloa, energiaa ja materiaalia kaikille aisteille.”

Yhteisö liikaa eteenpäin

Pirjo Ståhle toimii professorina Aalto-yliopiston insinööritieteiden korkeakoulussa, mitä edelsi professuuri Turun Yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa. Hänen erityisalaansa ovat tietojohdaminen, innovaatiot ja aineetoman pääoman mittaaminen: ”Niiden kautta organisaatiot ja kansakunnat uudistuvat!”

”Aalto-yliopistossa olin vuosina 2010-2013 mukana kehittämässä ja johtamassa muun muassa kansainvälistä ACSI-innovaatioalustaa (Aalto Camp for Societal Innovation), johon osallistui noin 300 eri alojen edustajaa yli 40 maasta. Taiteilijat olivat mukana tukemassa ryhmien itseohjautuvaa työtä luo-

vuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi. Taiteen kautta rakennettiin yhteisöllisyyttä, osaamista ja luovaa ratkaisukykyä.”

Miten ihmeessä?

”Uudistuminen vaatii tuoreita toimintatapoja, uudenlaista työkulttuuria ja entistä laajempaa horisonttia. Taiteilija työyhteisössä voi luovilla keinoillaan ja tilanteeseen heittäytymisellään auttaa tekemään asioita näkyviksi ja liikauttaa yhteisössä tai ongelmanratkaisussa jumiutunutta tilannetta eteenpäin. Joskus jo ongelman hahmottaminen on asiakkaalle arvokkainta mitä voi antaa. Taiteen avulla tavoitetaan uusia ulottuvuuksia, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Myös ACSin seurantalutokset osoittivat, että taiteen menetelmät tuottavat tuloksia.”

Hämmennys ennen innovaatiota

”Taiteilija on luovan prosessin asiantuntija, hän pystyy kurottautumaan kohti tuntematonta ja sietää epämurkavaa ei-tietämisen tilaa ja hämmennystä, joka edeltää kaikkia uusia ratkaisuja ja innovaatioita. Myös asioiden visualisointi ja kokonaisvaltainen lähestymistapa vapauttavat innovatiivisuuteen.”

Suomessa taiteen ja työelämän kohtaamisesta puuttuvat vielä välittäjä rakenteet ja osaaminen on yksittäisten ihmisten hartioilla. Ajattelu ja asenteetkin kaipaavat Ståhlen mukaan ravistelua; ei ole itsestään selvää, miksi taiteen tulisi olla osana työelämää ja mitä hyötyä siitä voisi olla.

Entää millainen ihminen **Pirjo Ståhle** muuten on?

Sillanrakentaja, kansainvälinen verkostoi-tuja, utelias ja innostuva. Aikanaan paritalo-

”Jokainen yritys ja organisaatio tarvitsee innovatiivisuutta

koti Vantaalla riittävän lähellä lentoasemaa valittiin miehen kanssa juuri Pirjon tiiviin matkustamisen vuoksi. Kolme aikuista lasta ovat jo muuttaneet kotoa.

Vielä löytyy yksi arvomaailmasta kerto-

KUUKAUDEN VALINNAT

10

Kirkon Ulkomaanapu lopettaa maaohjelmansa Sierra Leonessa ja Liberiassa kymmenen vuoden työn jälkeen rahoituksen puutteen vuoksi. Työ jatkuu paikallisin voimin. Liberiasta sai alkunsa tuhansien vapaaehtoisten Naisten Pankki.

2010

Suomeen valittiin ensimmäinen nainen piispaksi 2010. Piispa Irja Askolan viimeinen työpäivä on 31.10.2017. Sen jälkeen piispoissa ei ole yhtään naista.

10 840

Tänä kesänä Kuopion Tuomiokirkkoon tutustui 10 840 ihmistä. Se oli neljänneksi suosituin tiekirkkokohde.

”Kirkon on nykyisessä tilanteessa syytä säilyttää vihkiöikeutensa. Näin esittää 11.10.2017 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous lähettäessään kirkon vihkiöikeudesta luopumista ja avioliittoon vihkimisen merkitystä käsittelevän vihkiöikeusselvityksen kirkollis kokoukselle.

”Kirkolliskokouksen tulevaisuuslinjausten mukaan kirkkotilojen tulisi olla monikäyttöisiä yhteisön keskuksia, jotka olisivat mahdollisimman usein avoimina seurakuntalaisille. Samaa mieltä oli 90 prosenttia kirkkohallituksen tekemään kyselyyn vastanneista, joiden mukaan kirkkotilojen monipuolinen käyttö olisi koko kirkon kannalta tavoiteltavaa.

”Siilinjärven seurakunnan kirkkoherranvaali etenee: haastatteluryhmä tapaa 1.11. kaikki virkaan kelpoiset hakijat. Kirkkovaltuusto jatkaa haastatteluja 13.11., jota ennen seurakuntalaisilla on mahdollisuus tutustua hakijoihin. Kirkkoherra valitaan 14.12.2017 kirkkovaltuustossa. Virkaa ovat hakeneet Varpaisjärven kirkkoherra, pappisasessori **Olli Kortelainen**, Kajaanin vs. seurakuntapastori **Matti Oikarinen**, Kinnulan ja Pihtiputaan seurakuntien yhteinen kirkkoherra **Arja Huuskonen** ja uusyritykskuksen johtaja **Antti Ylönen** Tuusniemeltä.

”Ruokaa on oltava kaikille aisteille, jotta aikaansa arvostava kiinnostuu. Taide energisoi, innostaa, aktivoi ja on siksi tärkeää”, Pirjo Stähle sanoo.

va kiinnostava työ: Pirjo Stähle on Suomen World Visionin hallituksen puheenjohtaja ja WV Internationalin hallituksen jäsen. World Vision on yksi maailman suurimmista kehitysyhteistyöjärjestöistä, joka toimii noin sa-

dassa maassa ja on parantanut merkittävästi 120 miljoonan lapsen ja heidän yhteisöjensä elinoloja.

Teksti ja kuva: ULLA REMES

PÄÄKIRJOITUS

Armon varassa

On sunnuntai-aamu ja luen Helsingin Sanomia. Silmiini osuu pelkistetty kuolinilmoitus, jossa on lyhyt teksti. Siinä osassa, jossa luetellaan kaipaavat omaiset, on vain yksi nimi. Yksi ihminen, jonka kaipausta, rakkaus sekä toivo jälleennäkemisestä on kiteytetty todella ytimekkäästi yhteen lauseeseen. *Ne, jotka rakastavat Jumalaa, eivät koskaan näe toisiaan viimeistä kertaa.* Ilmoitus koskettaa minua niin paljon, että otan sen talteen ja se jää moneksi viikoksi pöydän kulmalle. Ilmoitus osuu silmiini aina aamuisin. Kuinka lohduttava sanoma tuohon lauseeseen kätkeytyy. Kuinka paljon toivoa tuohon lauseeseen sisältyy. Kuinka tärkeän ja yksinkertaisen sanoman se meille välittää. Rakkaus Jumalaan antaa meille toivon kuoleman jälkeisestä ikuisesta elämästä.

Marraskuun alussa vietämme pyhäinpäivää, jolloin muistelumme kohteena ovat sekä kristikunnan marttyyrit että kaikki muut kuolleet, jotka ovat usko-neet Kristukseen. Sana pyhä ei viittaa vain kuolleisiin. Jokainen Kristuksen oma on pyhä. Uskontunnustuksen mukaan voimme liittyä pyhien yhteyteen. Päivän perinteinen evankeliumi on Jeesuksen vuorisäärnän alussa olevat autuaaksijulistukset.

Onko evankeliumitekstissä lueteltu ne hyveet, joita Jumalaa rakastavassa ihmisessä täytyy olla? Mitä Jeesus mahtoi tarkoittaa kuuluisan vuorisäärnän autuaaksijulistuksissa?

Autuas tarkoittaa onnellista, onniteltavaa. Kyseessä eivät ole sielun autuuden ehdot. Autuaaksijulistukset

eivät kuvaa oikealla tavalla hurskaita ihmisiä. Ne eivät ole kristillisten hyveiden luettelo. Kyse on Jumalan lahjasta ihmisille – armosta, joka tulee ansiottomille.

”**Ne, jotka rakastavat Jumalaa, eivät koskaan näe toisiaan viimeistä kertaa**

Pyhä ihminen ei ole täydellinen. Hän ei ole hyvä, elämässään onnistunut ja nuhteeton ihminen. Hän on yhtä syntinen, murtunut ja epäonnistunut kuin kuka tahansa. Pyhyys on jotain muuta kuin ihmisen täydellisyyttä. Se on Kristuksen vaikutuksen alai-

suudessa elämistä ja yhä syvempää synnin ja armon tuntoa. Pyhyys on Jumalan lahja, jonka me saamme armosta omistaa.

Luther on sanonut, että Kristuksen kautta kuolema on tehty tyhjäksi koko maailmassa ja se ei voi vahingoittaa Kristukseen uskovia. Kuolemasta tulee myös synnin tuho, sillä kuolema kuolettua synnin.

Kynttilät haudoilla kertovat muistoista, kaipaudesta ja surusta. Ylösnousemuksen valo valaisee kuitenkin kuoleman pimeyden. Jälleennäkemisen toivo on uskossa ja armossa.

Mutta hän on vastannut minulle: Minun armoni riittää sinulle. Voima tulee täydeksi heikkoudessa. (2 Kor. 12:9)

MINNA SIIKANIVA
minna.siikaniva@evl.fi

Kirkon luottamus- henkilöksi?

Alkaa olla taas se aika käsillä vuodesta, kun olemme haluttuja! Niin, usein se aika koettaa näin syksyisin, kun mitä moninaisimmat tahot tarvitsevat uusia ihmisiä mukaan päättämään asioista ja toiminnan pyörittämiseen. Ja näin on myös seurakunnassa ja kirkossa – ihmiset niissäkin päättävät. Tähän olisi hyvä saada mukaan uusia henkilöitä, tuoreita kasvoja. Seurakuntavaalit järjestetään joka neljäs vuosi eli ne ovat edessä ensi vuonna.

Miksi minä niistä jo nyt...? Koska esim. vuonna 2014 äänestysprosentti seurakuntavaaleissa oli vaivaiset 15,5 prosenttia. Tämä tarkoittaa sitä, että melko pieni joukko ihmisiä päättää melko suuren joukon asioista. Ja siksi juuri nyt, että voisimme itse kukin tutkailla sisintämme ja pohtia, kiinnostaisiko juuri minua lähteä ehdolle. Ja siksin, että mietiskelen, mikä saisi meidät 'tavalliset ihmiset' (suokaa anteeksi tämä omituinen sanonta – eihän tällaista ole oikeasti olemassakaan vaan olemme kaikki erityisiä!) lähtemään ehdolle?

Eräs tekijä, asia, näkökulma, jonka itse huomaan monessa yhteisössä olevan sen voiman, joka aktivoi ihmiset liikkeelle, on **tunne!** Seurakunnistahan ei tunnetta puutu. Kirkoissa elämme ja koemme ehkä niitä kaikkein voimakkaimpia tunteita: rakkaus (avioliitto, lapsen syntymä), suru (sairaus, läheisen kuolema), ilo (kuorot, vapaaehtoistoiminta), merkitys (kaste, ripille pääsy, rukous, retti) ja päälle kaikki muut lukuisat tapahtumat kauneimpine joululauluineen. Lisäksi erilaisiin teemoihin löytyy tapahtumia. Monet näistä asioista ovat herkkiä ja koskettavat meitä ihmisiä. Miksi seurakunnan päätöksenteko ja päätettävät asiat eivät kosketa meitä?

Tunnustan: minulla ei ole viisasten kiveä, jonka avulla saisin ihmiset kiinnostumaan kirkon asioista, mutta jos jokin asia kirkossa tai seurakunnassa koskettaa Sinua, kerro siitä ystäville, tutuille, työpaikallasi, koulussasi. Ehkä saamme mukaan jonkun seuraavan ja sitä seuraavan, joita Jumala koskettaa.

JOUNI ORTJU

Lapsella on oikeus kat

Seurakuntien ja kuntien varhaiskasvatukseen luodaan tuoretta yhteistyömallia. Monipuolinen yhteistyö tukee lapsen oikeutta katsomuskasvatukseen.

Tätä nykyä kuntien paikallista varhaiskasvatussuunnittelua ohjaa valtakunnallisesti uudistettu varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu). Siinä puhutaan uskontokasvatuksen sijaan katsomuskasvatuksesta, joka sisältää erilaiset uskonnot, katsomukset ja uskonnottomuuden. Katsomuskasvatus on yleissivistävää eikä sisällä uskonnon harjoittamista.

Tänä syksynä voimaan tulleet paikalliset suunnitelmat vaikuttavat seurakuntien ja kuntien yhteistyöhön muun muassa päiväkodeissa. Hyvän yhteistyön edellytyksiksi luodaan selkeät ja sovitut pelisäännöt, ja yhteistyötä tarkastellaan neljästä eri näkökulmasta: yleissivistävän opetuksen, perinteisten juhlien, uskonnollisten tilaisuuksien sekä kasvun ja hyvinvoinnin tuen kautta.

"Meillä on tarjota paljon enemmän kuin joulukirkko. Yhteistyötä tehdään yhdessä suunnitellen ja sopien", kiteyttää lastenohjaaja **Pirjo Ahonen** Siilinjärven seurakunnasta. "Yleissivistävässä opetuksessa voi korostua seurakunnan työntekijän katsomuskasvatuksellinen asiantuntemus ja mentorina toimiminen. Päivähoidon perinteisiin juhliin esimerkiksi jouluna seurakunnan työntekijä voi osallistua kutsuvierana. Us-

”Jokaiselle lapselle on tärkeää oppia tuntemaan ja kunnioittamaan omia kulttuurisia juuriaan ja katsomuksellista taustaansa

konnon harjoittaminen on mahdollista seurakunnan omissa tiloissa, silloinkin yhteisen suunnittelun mukaisesti. Kasvua ja hyvinvointia voimme tukea esimerkiksi kasvattajille suunnatulla surukoulutuksella. Vastuu katsomuskasvatuksesta on päiväkodin henkilöstöllä", Ahonen havainnollistaa.

Hyvä lapsuus yhdistää

Kuopiossa ja Siilinjärvellä evankelis-luterilaisilla seurakunnilla on pitkät, vahvat ja rikkaat perinteet yhteistyöstä

kunnallisen varhaiskasvatuksen kanssa. Yhteistyö perustuu luottamuksellisuuteen, kunnioittamiseen ja vuoropuheluun, jonka yhteisenä arvona on lapsuuden arvo ja ainutlaatuisuus.

"Hyvä lapsuus on seurakuntien ja kaupungin työntekijöiden yhteinen tavoite. Pidämme säännöllisesti kaupungin varhaiskasvattajien kanssa yhteistyötapaamisia, joissa suunnitellaan yhteistä toimintaa. Yhteistyö on ollut ja tulee jatkossakin olemaan avointa ja läpinäkyvää", kertoo lapsityönohjaaja

TIESITKÖ?

Mitä on kirkon perheneuvonta?

Perheneuvonnasta saa apua parisuhteiden ongelmassa. Se on kirkon perustehtäviin kuuluva toimintamuoto, jotta ihmisillä olisi hyvä olla.

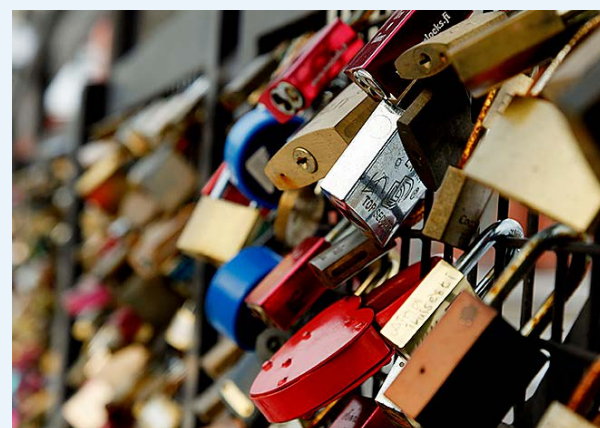
"Vanhempien hyvinvoinnin kautta tuemme lapsia", sanoo Kuopion perheasiain neuvottelukeskukseen johtaja **Irene Venejärvi**.

Perheneuvonta on maksutonta ammattiapua, jota saadakseen ei tarvitse olla seurakunnan jäsen. Parisuhteen laatuakaan ei kysytä – tukea voi saada ongelmallisessa seurustelusuhteessa ja tukea saavat yhtäläillä homo- ja lesboparit kuin heteroparitkin.

Kuopion perheneuvonnassa on kolme päätoimista ja yksi puolipäiväinen perheneuvoja sekä osa-aikainen vastaanottosihteeri, joista muodostuu pitkälle koulutettu moniammatillinen tiimi. Tiimissä on erikoistason perheterapeutti, psykologi (paripsykoterapeutti) ja pappi sekä yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saanut seksuaalineuvoja. Kaikilla on pitkän työkokemuksen lisäksi kirkon koulutuskeskuksen perheneuvojan tutkinto. Vaikka perheneuvonnassa saa ammattiapua, erona terveys- ja sosiaalihuoltoon on, ettei asiakkuuksista tehdä samaan tapaan viranomaismerkintöjä eikä anneta lausuntoja muille viranomaisille.

Asiakassuhteet ovat luottamuksellisia, sillä myös tilastointi ja sopimuseurakuntien laskutus tehdään ilman nimiä. Kuopion perheasiain neuvottelukeskus on maakunnallinen toimija, jonka alueena on koko Pohjois-Savo Varkautta lukuun ottamatta. Palvelun maksaa asiakkaan kotipaikan seurakunta.

"Väestöpohja on niin laaja, että meillä on 66 000 asukasta yhtä perheneuvojaa kohden. Johdamme ikävästi tilastoja, sillä valtakunnallinen suositus on 20 000."

Jonotusaika vastaanottoon on 1–2 kuukautta, mutta peruutusajan voi saada nopeastikin. Nykyisin käyntikertoja on keskimäärin 5–6, sillä pitkiä terapiotoita on karsittu. Näin palvelua voi saada useampi pari.

Perheneuvontaan tullaan oma-aloitteisesti. Lisäksi Kuopion kaupunki ostaa sovittelulain mukaisia avioerojen sovittelupalveluja.

"Perheneuvonta on seurakunnan työmuodoista se, johon olisi tulijoita enemmän kuin pystytään ottamaan vastaan", tiivistää Venejärvi.

Osa perheneuvonnan työstä onkin ohjata asiakkaita tarvittaessa muiden palvelujen pariin, yksityissektorille, työterveyshuoltoon, kunnan mielenterveyspalveluihin, oman seurakunnan diakoniatyöpalveluihin tai nettipalveluihin.

KAIJA VUORIO

somuskasvatukseen

KIRKON KUVAPANKKI

Tuula Hoffrén Kallaveden seurakunnasta.

”Seurakunnan työntekijöillä on paljon katsomuksiin, arvoin ja etiikkaan liittyvää osaamista. Vaikka uuden Vasun myötä joistakin aikaisemmista toimintatavoista joudutaan luopumaan, se avaa myös uusia mahdollisuuksia. Sen sijaan esimerkiksi päiväkotipyhäkoulut ja pikkukirkot ovat seurakunnan omaa kasteopetusta eikä niitä voi jatkossa tarjota katsomuskasva-

tuksen rinnalle”, kuvaa varhaiskasvatuksen asiantuntija **Heljä Petäjä** kirkkohallituksesta.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. ”Suomalaisen yhteiskunnan yleinen kulttuuriperinne rakentuu pitkälti kristillisten arvojen ja ihmiskäsityksen varaan. Jokaiselle lapselle on tärkeää oppia tuntemaan ja kunnioittamaan omia kulttuurisia juuriaan ja katsomuk-

sellista taustaansa. Monikulttuurisessa ja -uskontoisessa yhteiskunnassa on välttämätöntä, että lapset jo pienestä pitäen oppivat tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja kunnioittamaan myös toisten perinteitä ja katsomuksia”, kommentoi varhaiskasvatuksen kouluttaja **Tiina Haapsalo** Nuori kirkko ry:stä.

SINI-MARJA KUUSIPALO
JA NUORI KIRKKO RY

MITÄ MIELESSÄ?

Mustaharjulta San Franciscoon

Akseli Gallen-Kallela Sammon taonta on yksi monista hänen Vehmersalmella maalaamistaan teoksista. Kansallislaarre nähdään Kuopion Taidemuseossa osana Suomen taiteen tarinaa. Esillä on klassikkojen lisäksi harvinaisuuksia 1800-luvun alusta 1960-luvulle saakka: esillä mm. **Wäinö Aaltonen, Fanny Churberg, Albert Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Essi Renvall, Tyko Sallinen, Ellen Thesleff ja Sam Vanni.**

Akseli Gallen-Kallela maalasi kesän 1893 Vehmersalmella Mustaharjun tilalla. Sammon taontaa Kuopion taidemuseossa tutkii **Eino Miettinen, 87, jolle tilanne on erityisen herkkä. Miksi?**

”Suuri taiteilija valmisti kotitalalla Sammon taontaa neljän eri mallin kanssa. Minun ukkini isännöi tilaa silloin. Hänen tapaturmassa särkyneet jalkateränsä Gallen maalasi sepälle, koska raskaan työn tekijälle piti saada riittävän rumat jalkaterät. Teoksen valkopukuinen mies oli Pekka-ukkini. Opettajani oli seurannut mestarin työskentelyä.”

Mitä teoksia Gallen-Kallela maalasi Vehmersalmen kesänään, Jukka Miettinen, 61?

”Mustaharjussa maalattiin *Rokonarpi-*

nen savolaispoika, Mary kalliomaisemassa eli veteenkatsova nainen, Kaski Kallaveden rannalla, Lapsi rannalla, Kirsti valkovuokkoseppele päässä. Perheestä maalattuja teoksia myytiin San Franciscon maailmannäyttelystä ilman taiteilijan lupaa.”

”Lapsi rannalla puhuttelee minua erityisesti, koska taiteilijan tyttärestä **Impi-Marjasta** kerrotaan, kuinka onnellisena hän kesällä hypeli pihalla ja hoki, miten mukava on elää. Seuraavana kesänä tyttö kuoli kurkkumätään.”

Mitä muuta Vehmersalmella vietetystä ajasta tiedetään?

”Esimerkiksi se, että Gallen-Kallela maalasi Sammon taontaa vietettyään spiritistisen illan **Minna Canthin** vieraana Kuopiossa yhdessä muiden kulttuuripersonien kanssa. Ja se, että pysyvämpi ateljee jäi laittamatta Vehmeriin, koska Mary vierasti kaskettuja metsiä. Seuraavana kesänä perhe palveli Ruovedelle Kalelaan.”

Suomen taiteen tarina – Ateneumin kiertävä kokoelma.
Näyttely avoinna 4.3.2018 saakka ti-la 10-17
joka kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina klo 10-17.
Taidevartit keskiviikkoisin klo 13.

Texti ja kuva: ULLA REMES

Lähetä surunvalittelusi.

punaisenristinkauppa.fi
→ Adressien tekstaus
tai puh. 020 701 2211

Punainen Risti

OPERATIO JOULUN LAPSI
TEE LAHJASI EUROOPAN KÖYHIMMILLE LAPSILLE
Katso lisätiedot ja palautuspisteet
www.JOULUNLAPSI.fi

patmos | (09) 856 74 988
joulunlapsi@patmos.fi

ERIKOISHAMMASTEKNIKKO ESA-MATTI KOPONEN

Puijonkatu 26, III kerros puh. 050 501 1110
Uudet hammasproteesit, pohjaukset ja korjaukset
LAATU- JA TYÖTAKUU

Milloin viimeksi proteesisi on tarkastettu?

Hammasproteesit ovat osa terveyttäsi!

Suosittelen yli 40 vuoden kokemuksella tarkastusta
1-2 vuoden välein.

Tervetuloa tuttuun, turvalliseen ja ammattitaitoiseen hoitoon!

Jorma Päivinen

erikoishammasmekanikko, hammasmekanikkomestari

Kuopion

Hammasproteesi klinikka

Vuorikatu 36, 70100 Kuopio • Puh. (017) 262 2121 • info@kuopionhammasproteesiklinikka.fi

Lue lisää uusituilta nettisivuiltamme:

www.hammasproteesiklinikka.fi

Pitopalvelua

Ilon ja surun hetkellä olemme palveluksessanne

- Kaikkiin kodin juhliin maukaat kylmät tai lämpimät pitopöydät
- Kotileivonnaiset tilauksesta (ilmainen kotiinkuljetus)
- Meiltä myös astiat, liinat, kukkalaitteet, tarjoilu henk.kunta, jne.

puh. 050 305 1737
tai s-posti
piirakkapulikka@luukku.com

Naisen pitkä polku

On olemassa porttiteoria, johon jotkut evankelilais-luterilaisen kirkon toimijat uskovat. Se kuuluu näin: kun naisista tuli pappeja, kaikki meni pilalle.

Teorialle on helppo löytää todisteita, jos kirkon kehityksen haluaa nähdä kielteisenä. Vuoden 1986 naispappeuspäätöksen jälkeen kirkossa on käyty läpi isoja muutoksia. Kirkko on uudistunut suomalaisen yhteiskunnan mukana ja joutunut käsittelemään lukuisia moraaliseettisiä kysymyksiä, viimeisimpänä tasa-arvoista avioliittolakia.

Joidenkin mielestä kirkko on sateenkaari-messuineen ja tanssitapahtumineen nyt lähempänä tavallista ihmistä, toisten mukaan pyhästä on tullut liian arkista ja kirkon arvovalta on rapissut. Totta on sekin, että yhä pienempi osa suomalaisista kuuluu kirkkoon.

Oulun hiippakunnan tuomiorovastin **Satu Saarisen** mielestä kirkon muuttumisesta ja jäsenmäärän laskusta panikoiminen kannattaisi lopettaa.

”Maailma ja ihmiset ovat muuttuneet. Kirkon tai muidenkaan yhteisöjen jäsenyys ei ole enää yksilöille niin tärkeää. Hengellisyys kyllä on”, Saarinen sanoo.

Politiikan tutkija **Saara Särmä** nyökkää. 2010-luvulla muodostetaan ennemmin löyhä ryhmä jonkin yksittäisen asian ympärille kuin liitytään tietyn organisaation jäseneksi.

Naisen askelet johtajuuteen

Tässä jutussa he kohtaavat: Suomen ainoa naistuomiorovasti Saarinen ja Suomen näkyvin feministiaktivisti Särmä.

Puheenaihe on tasa-arvo kirkossa. Saarinen ja Särmä ovat samaa mieltä lähes kaikesta, tietysti. Keskustelu on kohteliasta ja ystävällistä – myös kirkkoa itseään kohtaan.

”Esimerkiksi Oulun hiippakunnassa on kuljettu pitkä matka. Tuntuu absurdilta ajatella, millaista naispappien ensimmäisellä sukupolvella ihan lähimenneisyydessä oli”, Saarinen sanoo. Hän on tutkinut naispappien kokemuksia hyvin konservatiivisena pidetystä Oulun hiippakunnassa.

”Aiemmin naisille ei ollut minkäänlaista polkua johtajuuteen kirkossa. Ei yksinkertaisesti ollut malleja ja mahdollisuutta.”

Monelta osin kirkko on jo naisvaltainen. Saarinen ja Särmä listaavat: yli puolet papiksi koulutautuvista on naisia, valtaosa kirkossa käyvistä on naisia, seurakuntien toimintaa ylläpitävät käytännössä naiset.

”Ne samat keski-ikäiset naiset, jotka käyvät teattereissa ja taidenäyttelyissä”, Särmä toteaa.

Mutta entäs vallan paikat? Naisia ei edelleenkaan juuri istu kirkon tärkeimmillä tuoleilla. Helsingin **Irja Askola** on Suomen ensimmäinen naispuolinen piispa. Monta lasikattoa on vielä särkemättä.

Katot sirpaleiksi yhä uudelleen

Eikä yksi kerta riitä. Katot pitää pistää sirpaleiksi uudelleen ja uudelleen, jotta muutoksesta tulee pysyvä.

”Kirkkoa voisi verrata koulumaailmaan. Suurin osa opettajista on naisia, mutta rehtoreiksi hakeutuvat miehet”, Saarinen toteaa.

Särmä lisää, että oleellisempaa on, millaisia arvoja kirkko pitää esillä. On muitakin sukupuolia kuin mies ja nainen ja muitakin tasa-arvokysymyksiä kuin miesten ja naisten välinen jakauma päätöksenteossa.

”Esimerkiksi Irja Askolan ja **Kari Mäkisen** kannanotot maahanmuuttokysymyksissä ovat saaneet monia liittymään kirkkoon.”

Särmä itse ei ole jäsen. Hänet kastettiin rippikouluikäisenä, mutta isostoiminnan loppumisen ja opiskelujen aloittamisen jälkeen

Kirkko heijastaa yhteiskunnallista kehitystä, mutta ei johda sitä.

kirkko alkoi tuntua kaukaiselta. 11 vuoden jäsenyyden jälkeen Särmä erosi.

Hän on kyllä harkinnut liittymistä jälleen. Kirkkoon houkuttelevat juuri Askolan ja Mäkisen kaltaiset arvojohtajat, jotka uskaltavat kommentoida arkoja ja tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Konservatiivit vaaliurnilla

Särmä ja Saarinen pohtivat, mikä kirkkoa oikeastaan jakaa. Linja on pikemminkin sukupolven kuin sukupuolten välillä. Syvimmän juovan eri puolilla ovat liberaalit ja konservatiivit.

Vänkään vastaan: onhan niillä vallan paikoilla silti merkitystä. Jos naiset eivät pääse johtotehtäviin, kirkko ei voi olla tasa-arvoinen, eihän?

Saarinen myöntää.

”Olen aika monessa kokouksessa ainoa nainen. Odotan mielenkiinnolla tuomiorovastien yhteisiä saunailtoja”, hän sanoo ja nauraa.

Saarinen on toiminut kirkossa pitkään eikä usko, että hänen naiseutensa enää herättää huomiota päättävissä elimissä. Häneen on totuttu. Enemmän huomio kohdistuu näkemyksiin.

”Monesti tiedän ennalta, keiden kanssa olen eri mieltä ja keiden kanssa samaa mieltä jostakin käsiteltävästä asiasta.”

Konservatiivit ja liberaalit, siis. Saarinen kannatti avoimesti tasa-arvoista avioliitto-

lakia ja haluaisi kirkon vihkivän myös samaa sukupuolta olevia pareja.

”Kirkon pitäisi rohkeasti ottaa tarvittavat askeleet. Tämä pelleily täytyy lopettaa. Se on hirveän noloa, jos tätä vatvotaan seuraavat 30 vuotta niin kuin naispappeutta aikoinaan.”

Esimerkiksi Ruotsin ja Norjan kirkot ovat jo sallineet homoparien vihkimisen.

Yksi tasa-arvokehitystä hidastava tekijä on se, että harva nuori liberaali asettuu ehdolle seurakuntavaaleissa. Kirkon vaikuttajat ovat usein iäkkäitä ja konservatiivisia. Vaikka kirkon jäsenten enemmistö kannattaisi esimerkiksi vihkimisen laajentamista, vain pieni osa äänestää vaaleissa saati menee itse mukaan toimikuntiin.

Särmä muistuttaa, että tilanne on sama esimerkiksi yliopistoissa ja kunnallispolitiikassa. Naisille varattuja kiintiöpaikkoja voi olla vaikea täyttää.

”Se on kuormittavaa meille, jotka jouddumme sitten edustamaan naisia kaikissa mahdollisissa tehtävissä.”

Hitain muutos on kulttuurinen

Käytännössä kirkko on jo moninainen, Satu Saarinen sanoo. Hänelle kirkko näyttäytyy avoimena, kotoisana ja eloisana. Hänen lähipiirinsä ja työtoverinsa ovat melko yksimielisiä siitä, millaista toimintaa kirkon pitäisi järjestää ja keitä vihkiä.

Saarisen mielestä on moninaisuuden kannalta hyvä, että erilaiset herätysliikkeet ovat mahtuneet kirkkoon. Naispappeuden ja homoparien vihkimisen tyyppiset arvokysymykset toki aiheuttavat erimielisyyksiä, ja osa liikkeistä voi erkaantua kirkosta.

Se on osa muutosta.

Särmän ja Saarisen mukaan seuraavaksi pitäisi muuttaa kulttuuria, joka näkee kirkossa toimivat naiset, ja naiset ylipäätään, tietynlaisina.

”Hempeinä, lempeinä, aina ymmärtäväisinä”, Saarinen kuvailee.

”Sama kahtiajako vallitsee koko yhteiskunnassa. Se on syvällä meissä ja kaikissa rakenteissa. Kulttuuriset muutokset ovat kaikkein hitaimpia”, Särmä sanoo.

”Paljon on jo tapahtunut, mutta meillä ei ole varaa pysähtyä”, Saarinen sanoo.

Jos naisen ei tarvitsisi ahtautua hoivaajan muottiin, johtajuudesta tulisi helpompaa. Ja jos sukupuoliroolit kirkossa väljenisivät, yhä useampi voisi löytää sieltä paikkansa.

Se on Saarisen mielestä kaikkein tärkeintä. Että kirkko olisi avoinna monenlaisille ihmisille.

”Pitää myös miettiä, millaista kieltä kirkko käyttää. Onko se kutsuvaa, ymmärtävää ja rakastavaa?”

NOORA VAARALA

ANNE-MARI KILPIJÄRVI

Ei pelkkä sukupuolikysymys

Kuopion seurakuntayhtymässä on tällä hetkellä kaksi naispuolista kirkkoherraa: **Aulikki Mäkinen** Männistön ja lääninrovasti **Jaana Marjanen** Puijon seurakunnassa.

”Aloitin kuusi vuotta sitten kirkkoherrana ja vielä tuolloin oli aika harvinaista, että virkaan valitaan nainen”, Mäkinen muistelee.

”Tänä päivänä kuitenkin tilanne on jo melko lailla toinen. Lasikatto on murtunut mitä kirkkoherran virkoihin tulee.”

”Isoja askeleita on otettu, mutta vielä on pitkä matka todelliseen tasa-arvoon kirkossa.”

Mäkinen huomauttaa, että piispan virat ja kirkon muut johtopaikat ovat edelleen valtaosin miesten hyppysissä.

Kyse ihmisyydestä

Mäkinen kokee, että kirkon piirissä keskustelu tasa-arvosta on vaikeaa.

”Osa naisista ei näe tasa-arvon toteutumisessa mitään ongelmaa – ehkä siksi, että ovat itse saavuttaneet jotain. Osa miehistä puolestaan kokee, että asiasta keskusteleminen saa heidät hankalaan asemaan.”

”Tämä ei kuitenkaan ole pelkkä sukupuolikysymys vaan kirkon sisäisen elämän kannalta tärkeä kysymys. Johdaviin virkoihin tarvitaan erilaisia tapoja ajatella, ja se toteutuu vain jos eri-ikäisiä, eri-

laisissa elämäntilanteissa olevia naisia ja miehiä saadaan mukaan päätöksentekoon.”

”Pohjimmiltaan tasa-arvossa on kyse ihmisyydestä. Sen pitäisi olla kirkolle hyvinkin tärkeä asia.”

Houkutteleeko piispan virka?

Mäkinen kertoo, ettei itse ole kohdannut kirkkoherrana vastustusta sukupuolensa takia.

”Siitä kuuluu iso kiitos Jaana Marjaselle, joka on monella tapaa aukaissut kirkon piirissä latuja naisille. Ennen minun valintaani Kuopiossa oli jo totuttu siihen, että kirkkoherrana voi olla myös nainen.”

”Sen sijaan olen kyllä kuullut joiltakin kollegoilta muualta Suomesta, ettei naispuolista kirkkoherraa ole ollut välttämättä helppoa hyväksyä.”

Helsingin piispa **Irja Askola** lukuun ottamatta Suomessa ei ole ollut naispiispoja.

”Meillä tuntuu olevan jonkinlainen mielen lukko sen suhteen, että piispaksi etsitään ennemminkin miestä kuin naista.”

”Naisia on yleisesti ottaen melko huonosti edes ehdolla piispanvaaleissa. Syitä on varmasti useita, mutta sitäkin voisi miettiä, onko piispan virka oikeasti vetovoimainen. Kokevatko naiset sen havittelemisen arvoiseksi?”, Mäkinen pohtii.

HELI HARING

Tasa-arvossa on kyse ihmisyydestä

Aulikki Mäkinen

- ✦ Männistön seurakunnan kirkkoherra vuodesta 2011.
- ✦ Teologian tohtori.
- ✦ Toimi Kuopion hiippakunnan tuomio- kapitulissa hiippakuntasihteerinä ennen valintaansa kirkkoherraksi.
- ✦ Työskenteli pitkään Saksan Hannoverissa ulkosuomalaisen pappina.
- ✦ Kirkkohallituksen täysistunnon jäsen, kirkolliskokousedustaja ja kirkon tulevaisuuskomitean varapuheenjohtaja.

Satu Saarinen

- ✦ Oululainen kirkkoherra ja tutkija
- ✦ Valittiin Oulun hiippakunnan tuomiorovastiksi eli tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherraksi viime marraskuussa. Tuomiorovasti toimii muun muassa piispan sijaisena
- ✦ Tällä hetkellä Suomen ainoa naistuomiorovasti
- ✦ Teologian maisteri ja filosofian tohtori
- ✦ Työskenteli aiemmin Oulujoen seurakunnan kirkkoherrana. Oli aikanaan Oulun seurakuntien ensimmäinen naiskirkkoherra

Saara Särmä

- ✦ Tamperelainen tutkija, taiteilija, feministi ja aktivisti
- ✦ Yhteiskuntatieteiden tohtori
- ✦ Muistetaan esimerkiksi ”Congrats, you have an all male panel!” -blogistaan, jossa julkaistiin humoristisia kuvia paneeleista, joissa oli puhujina vain miehiä
- ✦ Perustanut feministisen ajatushautomon Hatun yhdessä **Rosa Meriläisen** ja **Johanna Vehkoon** kanssa

TUIJA HYYTINEN

”**Muutos** kohti sukupuolten tasa-arvoa on tapahtunut kirkossa yllättävän hitaasti”, Aulikki Mäkinen toteaa.

”Tässä seison, enkä muuta voi”

Tuusniemen seurakunnan Luther-näytelmällä ajan-kohtainen sanoma.

Martti Lutherin teesi-
en julistamista juh-
listettiin Luther-näytelmän muodossa Tuusniemellä. Suuren suosion saaneen näytelmän tuotti Tuusniemen alueeseurakunta taustatukenaan Järvi-Kuopion seurakunta.

Luther-näytelmä osoitti, että kirkon ja seurakunnan tehtävä on olla ja toimia seurakuntalaisia varten. Martti Lutherin elämäkerta paikallisin harrastajavoimin esitettynä veti kirkkoon hyvin väkeä. Keväällä esitetyt näytökset saivat yleisön pyynnöstä jatkoa syksyllä.

Nykyajan anekauppa

Aikaisemminkin yhteistyössä onnistuneet käsikirjoittaja **Lea Mustonen** ja ohjaaja **Ritva Hiekkala** loihtivat luontevasti kirkkoon sijoittuvan näytelmän, joka toimi ja kuvasi aikakautta pelkistetyin lavastein mainiosti. Samalla historian kertaus muistutti, että viiden sadan vuoden aikana maailmassa moni asia ei ole juurikaan kehittynyt. Nykyajan anekauppa saa rehottaa edelleen valtoimenaan. Kansa odottaakin sitä rohkeaa, joka naulaisi teesit nyt yhteiskunnan oveen.

Tuusniemen Luther-näytelmä osoitti seurakuntalaisten yhteistyön ja tavoitteeseen si-

Kuvassa on vasemmalta alkaen Esko Taskinen, Matti Mustonen, Pekka Mustonen, Lauri Räsänen, Elvi Kasanen, Teemu Miettinen ja Lea Mustonen, makaamassa vanha Luther Anssi Junkkari.

toutumisen merkityksen. Verrattain lyhyessä ajassa valmiiksi saatu näytelmä toimi jokaisella osa-alueella loistavasti. Erityisesti yleisön mieleen jäi esityksen rauhallinen tempo, selkeä artikulointi, musiikki ja laulut sekä näyttelijöiden luontainen kyky heittäytyä rooliinsa.

Lutherin roolin jakaminen kolmeen ika-kauteen oli varsin toimiva oivallus. Myös Luther-roolihenkilöt, lapsena **Kusti Veijalainen**,

nuorena **Sauli Keinänen** ja vanhana **Anssi Junkkari**, hoitivat roolinsa mallikkaasti.

Lutheria piti etsiä

Näytelmän käsikirjoittaja Lea Mustonen kertoo, että projekti lähti liikkeelle **Paula Hagman-Puustisen** kysymyksestä kevättalvella: ”Kirjoittaisitko sinä reformaation juh-lavuoden kunniaksi Luther-näytelmän?”

”Maaliskuussa tutustuin materiaaliin ja kirjoitin näytelmän. Tarkoitukseni oli pureutua historiallisiin tosiasioihin Lutherin elämässä ja tuoda esille reformaation ydinasioita. Moni on sanonut, että näytelmä oli kuin oppi- ja kerta-ustunti: ihminen pelastuu yksin uskosta, yksin armosta ja yksin Kristuksen tähden.”

Suurin osa näyttelijöistä löytyi alueeseurakunnan vastuuryhmästä. Lea Mustonen kertoo, että nuoren Lutherin löytämiseksi piti jo soittaa monta puhelua.

”Se kannatti. Saimme erittäin hyvän osaansa paneutuneen näyttelijän. Myös lapsi-Luther oli reipas esiintyjä. Harjoittelun myötä näytelmä hioutui aina parempaan päin.”

Kirjoittaja kertoo, että hän ei ole saanut koulutusta näytelmien kirjoittamiseen vaan kirjoittaa harrastuksenaan.

”En ole laittanut kynttilääni vakan alle vaan lahjat on tarkoitettu käytettäväksi kaikkien iloksi. Olen kirjoittanut aiemmin muutaman näytelmän seurakunnan esityksiin. Siinä taito karttuu tekemällä, ohjaajalta ja näyttelijöiltä saatu palaute vie eteenpäin. Kaikki näyttelijät sitoutuivat kiitettävästi harjoitteluun ja heittäytyivät rooleihinsa mainiosti.”

”Pyyntöjä on tullut siitä, että esittäisimme näytelmän muissa seurakunnissa, mutta se vaatisi jo enemmän aikaa ja rahkeita, joten emme lähde kiertueelle. Näytelmästä on tehty video, jota näytetään joskus seurakunnassamme.”

”Luther-näytelmälle ei ole jatkoa tulossa. Jotakin muuta voin kirjoittaa. Katsotaan, miten innostun...”

VILJO ERIKSSON JA ERIKA SUOMINEN

Luderista Lutheriksi – Martti Lutherin elämänvaiheet

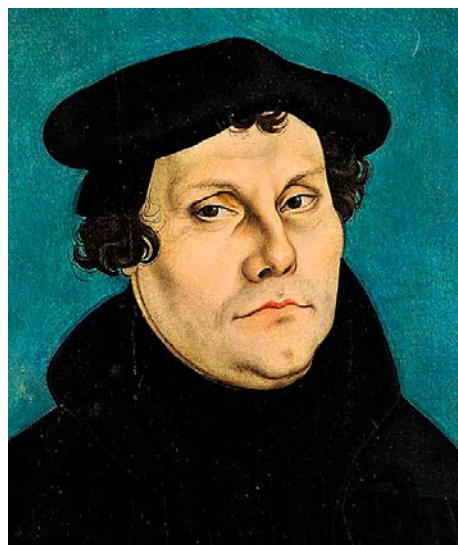
Martinus Luder syntyi 10.11.1483 Saksassa Eislebenissä kaivosyöläisen **Hans Luderin** ja hänen vaimonsa **Margarethen** perheeseen. Lapsi kastettiin pyhän **Martinus Toursilaisen** muistopäivänä 11.11. ja hänestä tuli pyhimyksen kaima.

Autoritäärin Hans-isä laittoi pikku-Martinuksen latinakouluun Mansfeldissä, minne perhe oli isän kaivosbisnesten perässä muuttanut. Pöytäpuheissaan Luther muisteli, että latinakoulun opettajat ”olivat julmia kuin pyövelit. Minäkin sain yhtenä aamupäivänä viisitoista lyöntiä ilman oikeaa syytä, sillä minun piti taivuttaa latinan substantiiveja ja verbejä, joita ei oltu vielä edes opetettu.” **Martinus Luderin** koulutie jatkui Eisenachissa ja isän toimomuksen mukaisesti vuonna 1501 Erfurtin yliopistossa.

Lahjakas opiskelija ja tunnollinen munkki

Luther soitti luuttua ja opiskeli ahkerasti. Hän valmistui maisteriksi 1505 ja päätti isän vaatimusten mukaisesti jatkaa opintojaan juristiksi. Yksi salaman isku muutti kuitenkin kaiken. Lomalta palaamassa ollut Martinus antoi 2.7.1502 Sotternheimissa lupauksen pyhälle Annalle ryhtyä munkiksi, jos pelastuisi. Isän raivosta ja tovereidensa surusta huolimatta hän meni Erfurtin augustinolaiseremiittien ankaraan luostariin ja liittyi kerjäläismunkistoon.

Vuonna 1535 Luther muisteli luostarielämänsä: ”Olin hurskas munkki ja pidin sääntökuntani säännöt niin tarkasti, että voin sa-

noa: jos joku munkki olisi ikinä päässyt taivaaseen munkkiutensa ansiosta, niin minunkin olisi pitänyt sinne päästä. Sen todistavat kaikki luostariveljeni. Sillä jos sitä olisi kestänyt kauemmin, olisin kiduttanut itseni kuoli-aaksi valvomisilla, rukouksilla, lukemisella ja muilla töillä.” Luostarielämää kesti kuitenkin kolmanneksen Martti Lutherin elämästä, 20 merkityksellistä vuotta.

Luther antoi munkkilupauksensa 1506 ja seuraavana vuonna augustinolaismunkki Augustinus Luder vihittiin papiksi Erfurtin tuomiokirkossa. Vuonna 1512 hänestä tuli teologian tohtori ja vaatimattoman Wittenbergin kaupungin uuden yliopiston Raamatun selitysofin professori. Samalla Luther oli Wittenbergin augustinolaisluostarin johtaja ja monien augustinolaisluostareiden valvoja. Hän luennoi, kirjoitti, saarnasi Wittenbergin kau-

punginkirkossa ja eli luostarielämää, johon kuului muun muassa 7 rukoushetkeä päivässä.

Kansallissankari ja henkipatto

Tasan 500 vuotta sitten 31. päivänä lokakuuta 1517 Luther julkaisi 95 latinankielistä teesiään teologisen keskustelun avaukseksi.

”Erimielisyyden kohteena ovat vain tiettyt harvat väärinkäytökset, jotka ilman varmaa perustetta ovat päässeet pesiytymään seurakuntiin,” muotoiltiin Augsburgin tunnustuksessa vuonna 1530. Siinä vaiheessa Martti Luther oli näiden erimielisyyksien takia julistettu jo 10 vuotta aikaisemmin henkipatoksi; kuka tahansa sai hänet tappa.

Vuonna 1518 Martti Luther oli kutsuttu vastaamaan teeseistään Rooman lähettilään eteen. Kirjoituksiaan hän ei peruuttanut. Sitä päätöstä seurasi vuonna 1520 paavin pannaukaus, jonka Luther julkisesti poltti, ja pannabulla, jossa Luther tuomittiin kirkonkiroukseen. Wittenbergissä asunut vaaliruhtinas **Fredrik Viisas** vaikutti siihen, että kansallissankariksi kasvanutta Lutheria kuulteltiin vielä maallisen auktoriteetin, keisari Kaarle V edessä Wormsin valtiopäivillä vuonna 1521. Raamattuun ja järkisyihin vedoten Luther ei peruuttanut kirjoituksiaan ja lähti Wormsista.

Fredrik Viisas halusi suojella yliopistonsa lahjakasta professoria ja sieppautti kotimatalla olleen Lutherin turvaan Wartburgin linnan. Junker Jörginä Luther käänsi siellä Uuden Testamentin kreikan kielestä saksaksi vain 10 viikossa. Paastonajan alkaessa seuraavana vuonna hän palasi kaiken uhallakin Wittenbergiin ja otti revoluutioksi muuttumassa olleen reformaation taas hallintaansa.

Yllätyksekseen aviomies

Martti Luther piti itseään Jumalan armon ja evankeliumin vapauttamana, ja tätä kuvaamaan hän lisäsi vastaavasta kreikankielisestä sanasta nimeensä kirjaimet t ja h. Luderista tuli Luther.

Avioliitto ei kuulunut Martti Lutherin suunnitelmiin. Omasta luostaristaan pääsi-äisenä 1523 karanneella nunnalla **Katharina von Boralla** oli kuitenkin toinen suunnitelma ja monien yllätykseksi ja kauhukseksi Katharina von Bora ja Martti Luther vihittiin avioliittoon kihlajaispäivänään 13.6.1525. He perustivat avoimien ovien kotinsa tyhjäksi tulleen Wittenbergin augustinolaisluostariin, jonka vaaliruhtinas antoi heille myötäjäislahjaksi. Aviopuolisot täydensivät toisiaan, olivat yhtä vahvoja persoonia ja saivat kuusi lasta.

Martti Luther kuoli 18.2.1546 työmatkallaan syntymäkaupunkiinsa Eislebeniin. Hänet tuotiin ruumissaatossa Wittenbergiin ja haudattiin 22.2.1546 Wittenbergin linnan kirkkoon. Katharina kirjoitti: ”En voi syödä, en juoda enkä nukkua. Vaikka olisin omistanut kokonaisen keisarikunnan ja menettänyt sen, se ei koskisi sydämeeni niin kuin se, että rakas Herramme on nyt ottanut minulta ja maailmalta tämän kalliin ja rakkaan miehen. Kun ajattelen tätä menetystä, en kykene itkussani ja tuskassani puhumaan enkä kirjoittamaan.”

SATU VÄÄTÄINEN

Elämänvaiheet on koottu ”Martti ja minä, reformaattorin tarina” -dokumenttimateriaalin pohjalta. Dokumentti on katsottavissa Yle Areenassa.

Pastori Imad Haddad teki Suomen-matkallaan myös kouluvierailuja. Jynkänlahden koulun liikuntatunnilla hän tapasi Pyry Ukkosen ja Vertti Malisen.

Arabikristityt julistavat vapauttavaa teologiaa

Pyhän maan luterilainen kirkko luottaa koulutuksen voimaan. Kirkon ylläpitämissä kouluissa muslimit ja kristityt opiskelevat yhdessä.

”Tulen Palestiinasta. Tiedätkö, missä Palestiina on”, kysyy Ramallahin luterilaisen seurakunnan pastori **Imad Haddad** Jynkänlahden koulun oppilailta. Entä Beethlehem, Pyhä maa, Israel, Jerusalemi? Entä mikä on arabi?

Imad Haddad väentää yksi, kaksi, kolme kuin rautalangasta: on yksi maa – Haddad sanoo monikossa Pyhät Maat viitaten toistaiseksi toteutumattomaan kahteen valtioon – on kaksi kansaa, israelilaiset ja palestiinalaiset ja on ainakin kolme uskontoa, juutalaisuus, islam ja kristinusko.

”Puhun arabiaa, olen arabi, mutta olen syntynyt luterilaiseksi kristityksi. Olen pappi ja opettaja.”

Haddadin syntymäkaupunki Beethlehem on Palestiinassa, samoin kuin nykyinen kotikaupunki Ramallah. Pyhä maa asuu geeneissä: Kristuskin näki samat vuoret, mäet ja maisemat, käveli samoilla Jerusalemin kaduilla. Haddad tuntee saman maantieteen ja jakaa saman kulttuurin ja mentaliteetin.

Haddadin vierailu Itä-Suomessa syys-lokakuun vaihteessa liittyi Jordanian ja Pyhän maan evankelisluterilaisen kirkon ja Kuopion hiippakunnan yhteistyösopimukseen, jonka kolmantena osapuolena on ollut Suomen Lähetysseura. Uusi väliä uusi kolmikantasopimus allekirjoitettaneen Kuopion Lähetysjuhilla vuonna 2018.

Mitä evankeliumit lupaavat?

Imad Haddad opettaa uskontoa luterilaisen kirkon ylläpitämässä 469 oppilaan Toivon koulussa Ramallahissa. Muslimit ja kristityt opiskelevat uskontotunteja lukuun ottamatta yhdessä, ja samalla solmivat ystävyyssuhteita ja oppivat ymmärtämään toisiaan.

Palestiinalaisten ahtaaksi ahdistettua todellisuutta ovat betonimuurit ja metalliset turva-aidat, check pointit, kulkuluvat, asuinpaikan sinetöivät henkilökortit, israelilaissiirtokunnat ja Israelin sotilaallisesti hallitsemat alueet Palestiinassa.

”Kristittyjen määrä vähenee maastamuuton takia. Israelilaisten ja palestiinalaisten konflikti on suurin syy lähteä”.

Konfliktille ei ole loppua näkyvissä, päinvastoin, omat ääri liikkeit vahvistuvat ja uutta syytettyä tulee Syyriasta ja Irakista. Mikä on silloin kristillisen kirkon viesti?

”Meidän täytyy saarnata elämän kulttuuria, vaikka näemme vain kuolemaa. Meidän pitää julistaa rakkauden kulttuuria vihan ja pelon keskellä ja toivon

kulttuuria epätoivossa. Meidän on julistettava Kristuksen vapauttavaa evankeliumia”, Haddad sanoo.

Se tapahtuu osallistumalla ihmisten jokapäiväiseen elämään.

”Ja miten sen teemme: koulutuksen kautta. Vaikka kristittyjä on vain 1,5 prosenttia väestöstä, Länsirannalla on 64 kristillistä koulua. Koulutus luo toisenlaisen todellisuuden. Opetamme vapautta muurin takana.”

”Meillä täytyy olla profeettallinen ääni, joka kertoo, mikä on oikein mikä väärin. Pitää huutaa niin kauan, että muutos tulee.”

Muutoksen edellytys on, että pystytään kouluttamaan oman identiteetin ymmärtäviä johtajia. Imad Haddadille evankeliumi tarkoittaa vapauttavaa teologiaa:

”Jeesus tuli, jotta meillä olisi elämä ja yltäkylläisyys. Me emme ole kristittyjä vain kirkkoja ja seurakuntia, vaan koko yhteiskuntaa varten. Elämme todeksi toivoa ja rakkautta, mutta meidän pitää olla myös varmoja, että evankeliumi muuttaa ihmisten elämää, ei vain hengellisesti tai tämän elämän perästä, vaan tässä ja nyt jokapäiväisessä elämässä.”

Pyhän maan elävät kivet

Kristittyjä on ollut Palestiinassa niin kauan kuin on ollut kristinuskoakin, mutta luterilaisuuden sinne veivät lähetyssaarnaajat vasta 1800-luvulla. Jordanian ja Pyhän maan evankelisluterilaisella kirkolla on viisi seurakuntaa Jerusalemissa, Ramallahissa ja Beethlehemissä ja yksi Jordanian puolella Ammanissa. Vaikka kirkolla on vain noin 2000 jäsentä, se ylläpitää kolmea koulua ja päiväkotia. Puijon seurakunta tukee Ramallahissa toimivaa Toivon koulua Suomen Lähetysseuran kautta. Tukisopimuksia on myös Alavan, Kiuruveden ja Pielisensuun seurakunnilla.

Kuopion hiippakunnan kansainvälisen työn sihteerin **Jukka Helle** arvostaa kristittyjen läsnäoloa, sillä mitä Pyhä maa olisi ilman kristittyjä.

”Arabikristityt puhuvat itsestään mielellään Pyhän maan elävinä kivenä. He haluaisivat, että ihmiset tutustuisivat historiallisten muistomerkkien ja pyhiin paikkojen lisäksi myös Pyhän maan eläviin kristillisiin yhteisöihin, joita siellä on ollut alusta asti”, Helle sanoo.

Suomen-tuliaisina Imad Haddad veisi Palestiinaan suomalaisen koulujärjestelmän sekä ihmisten oikeudet ja vapaudet. Ja toisinpäin: Palestiinasta Haddad toisi pakolaisten ja muslimien säilyttämille suomalaisille kokemukset siitä, kuinka voidaan elää rinnakkain.

KAIJA VUORIO

Tietokoneapu

Kotitalous-
vähennys 45%

www.orden.fi
040 5844 045

KAIKKEA KIVAA KOTIIN KEITTIÖTUNING

WWW.KEITTIOTUNING.FI

Sähköasennus Hannu Tuomainen

Puh. 050 553 8767
www.sahkoasennusht.fi

• Matot
• vuodevaatteet • ym.

PESULA
PYYKKISATAMA

Itkonniemenkatu 27, 70500 Kuopio
Puh. (017) 263 3128
www.pyykkisatama.fi

PERUNKIRJOITUKSET

testamentit - kauppakirjat ym. asiakirjat ammattitaidolla
ja joustavin maksuehdoin

Herastuomari Leila M. Tuomainen
p. 044 211 9876

Perunkirjoitukset

Luotettavasti – asiakasystävällisin hinnoin

Tapionkatu 5–9 Kuopio

(myös Siilinjärvi, Nilsä)

Tilisara p. 040 140 3262

Perunkirjoitukset, perinnönjaot, testamentit ym.

ASIANAJOTOIMISTO ESA AIRAKSINEN

Tulliportinkatu 34, Kuopio

(017) 262 5300, esa.airaksinen@kolumbus.fi

PERHEOIKEUDEN LAKIASIAT

esim. avioehto, testamentti, perunkirjoitus
alkaen 300 € + kulut + alv 24 %

Asianajotoimisto Kalevi Pitkänen Oy

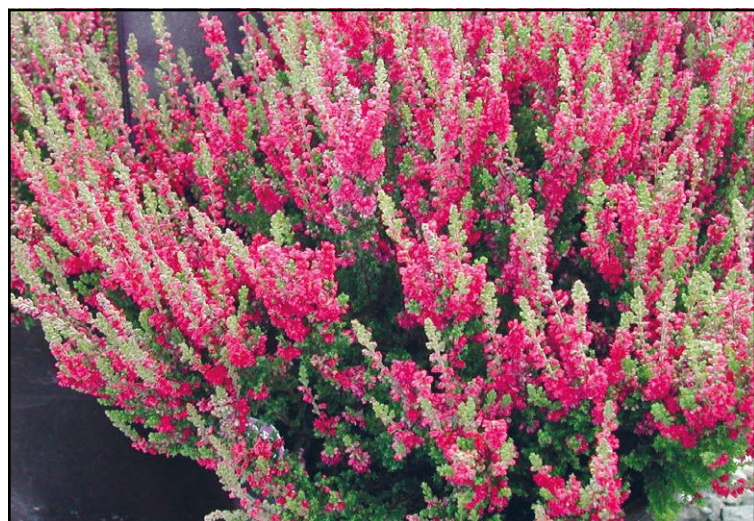
Puistokatu 6, 70110 Kuopio

puh. (017) 282 2211 • faksi (017) 282 3101

www.kalevipitkanen.com • aatsto@kalevipitkanen.com

ASIANAJOTOIMISTO KOLARI & CO. OY

Seppo Kolari, Matti Reinikainen,
Ville Heikinheimo, Katriina Manninen, Kristian Kakko
Kauppakatu 39 A, 4.krs, 70100 KUOPIO
(017) 265 7777/puh. (017) 261 1085/fax.
www.kolari-co.fi

Heikkisen Kukkatarha

Jokipellontie 96, Vehmasmäki • p. 017 3623 215

MA-PE 9-17, LA 9-16, SU sulj. • www.kukkatarha.fi • myynti@kukkatarha.fi

Kukka-Hanski

Kauppahalli • p. 2626 221 • MA-PE 8-17, LA 8-15

Linjurin Kukka

Puijonkatu 45 • p. 046 921 4720

• JOKA PÄIVÄ 8-18 • linjurinkukka.com • info@linjurinkukka.fi

KIRKOLLISET

TUOMIOKIRKKO

KASTETUT

Mea Karita Nikkonen, Netta Isla Alina Manninen, Veera Hilja Maaria Riihimäki, Martta Ellinoora Airila

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Esa Juhani Pöyhönen ja Päivi Maria Lehtinen, Matias Alexander Amadeus Kurppa ja Tiia Annika Toivanen

KUOLLEET

Anja Orvokki Karppinen 82, Aune Kyllikki Karppinen 89, Pauli Johannes Niiranen 60, Erkki Juhani Karvinen 90, Anja Anneli Kuokkanen 79, Riitta Marjatta Korkalainen 58, Eino Ilmari Karjalainen 92, Maija Leena Puustjärvi 79, Mikko Juhani Sulonen 78, Katri Qvist 90, Liisa Annikki Miettinen 91, Martti Tapani Soikkeli 79, Tauno Olavi Toivanen 82, Marko Johannes Kääriäinen 24, Toini Mirjam Lappalainen 91, Antero Kallio 83

ALAVA

KASTETUT

Neela Adeliina Voutilainen, Anna Lidia Tchoukanov, Odette Paula Lydia Lappalainen, Salma Turunen, Jade-Helmi Jemina Emilia Turunen, Leo Onni Oskari Leppänen, Edvin Aleksis Kraft

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Veli-Matti Kunnari ja Heli Eeva Kristiina Siekinen

KUOLLEET

Vilho Turunen 96, Keijo Kalevi Karttunen 64, Otto Laitinen 93, Sirkka Tsupari 90, Kerttu Annikki Miettinen 88, Osmo Sakari Karhunen 82, Kari Uolevi Rajala 72, Martti Matti Kamunen 84

JÄRVI-KUOPIO

KASTETUT

Oliver Kristian Hätinen, Tuusniemi; Riikka Juliaana Smolander, Tuusniemi; Elmeri Esa Pekka Korhonen, Nilsä; Eemil Toivo Juhani Iivonen, Tuusniemi; Nella Annika Nissinen, Riistavesi

KUOLLEET

Markku Petter Räsänen 66, Tuusniemi; Elli Katri Karhunen 88, Riistavesi; Eila

Leena Marjatta Ikonen 84, Nilsä; Simo Antero Happonen 70, Juankoski; Lea Kaarina Vartiainen 87, Sänneinen; Kerttu Helena Muona 90, Nilsä; Kirsti Anita Antikainen 63, Tuusniemi; Irja Annikki Korhonen 94, Vehmersalmi; Veikko Aulis Koistinen 85, Tuusniemi; Alma Maria Pakarinen 87, Riistavesi; Iida Elina Tiilikainen 81, Tuusniemi; Elvi Esteri Karttunen 87, Riistavesi; Vilho Olavi Räsänen 73, Nilsä; Onni Sulho Räsänen 90, Kaavi; Veli Matti Ilmari Tukiainen 50, Juankoski

KALLAVESI

KASTETUT

Tyyni Leena Tuulia Pellinen, Olli Joonatan Ruuni, Reino Sakari Poutiainen, lines Vanessa Riepponen, Eevertti Jyrki Jalmar Turpeinen, Elli Aurora Toropainen, Väinö Vilperi Nevalainen, Vertti Eemeli Turunen, Alva Edith Nykopp, Väinö Viljami Kuningas, Iivo Akseli Uusitalo, Otso Iivari Uusitalo, Elli Alina Liimatainen, Joonas Otso Samuel Salmela, Pihla Annikki Penttinen, Iiris Marita Hujanen, Simeon Eevert Peltokorpi, Elli Amelia Karvonen, Zanele Carol Laitinen, Tony Tobias Tenhunen, Kiira Aleksandra Blohin, Elli Ilona Salkinoja, Eetu Topi Viljami Rönkkö, Aada Emilia Happonen, Nella Villiina Pennanen, Kiira Linnea Timonen, Verna Ellen Timonen, Fiona Alia Lamidi, Mikael Aleksandros Kokkinidis

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Mike Sakari Sottinen ja Tiina Anette Lindström, Lauri Kalevi Mäkinen ja Elina Johanna Laiho, Markus Mikael Sallinen ja Jasmine Mari Kristiina Sallinen, Marko Petteri Antikainen ja Katri Elisa Johanna Snellman

KUOLLEET

Aune Elina Ritvanen 81, Timo Kalevi Holopainen 86, Marja Leena Karhunen 69, Niilo Kalevi Kolehmainen 74, Anna Pohjolainen 90, Jyrki Petri Haapakoski 51, Timo Olavi Karhunen 68, Kaija Leena Marjatta Mäkelä 65, Kari Olavi Halonen 63, Leena Karhunen 93, Taimi Eliina Kovanen 82, Eeva Katriina Reponen 60, Pertti Ensio Reinikainen 68, Jorma Henriikki Koskelo 69

MÄNNISTÖ

KASTETUT

Petrus Samuel Parkkari, Nuutti Ilmari

Voutilainen, Eero Ilmari Hakkarainen, Eino Aleksanteri Iivarinen, Anni Milma Helmiina Katainen, Sasu Juhani Eronen, Amanda Iida Olivia Heikkinen, Lila Clara Adessa Savolainen

KUOLLEET

Martti Olavi Korhonen 91, Maritta Vilhelmina Hakala 86, Saimi Johanna Turunen 88, Eila Anneli Hötti 80, Teemu Petteri Udd 39, Tapani Hiltunen 71, Tarmo Johannes Uustie 88, Heikki Johannes Kokkonen 71, Esko Jäntti 82

PUIJO

KASTETUT

Toivo Oskari Varonen, Joel Tuomas Eemeli Koistinen, Maisa Eea Marketta Kuikka, Maija Alviina Turunen

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Pekka Tapio Koski ja Marjo Johanna Salolahti

KUOLLEET

Seppo Olavi Ahvenainen 66, Marja-Liisa Parviainen 61, Martta Mirjami Piironen 84, Paula Marjatta Saukko 68

SIILINJÄRVI

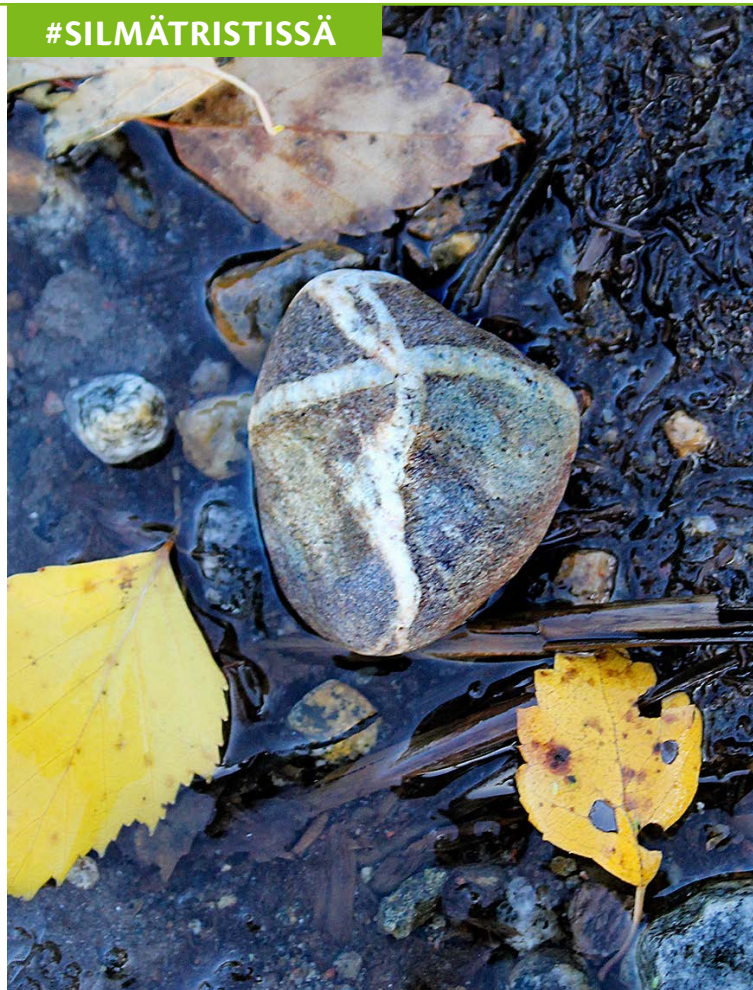
KASTETUT

Veikko Ilo Ilmari Miettinen, Enni Adalmiina Lyyra, Aini Elli Maria Lehtelä, Helmi Tiitu Elina Ahonen, Iivari Pekka Mikael Kiiskinen, Kerttu Maria Elina Tukiainen, Saaga Vanamo Inkeroinen, Seela Sofianna Kajava, Julius Aaron Ruotsalainen, Viljami Onni Inkeroinen, Anni Kaisa Inkeri Voutilainen, Penja Sebastian Kaarivaara, Elias Ville Kristian Huttunen, Samu Johan Krohn, Minea Seija Maria von Becker, Inna Olga Maria Heide

KUOLLEET

Teuvo Ilmari Jäppinen 80, Seppo Esa Kokkarinen 87, Maija Inkeri Korhonen 74, Ville Antti Petteri Pasanen 34, Emmi Elisabet Koponen 90, Toivo Johannes Toivanen 80, Aino Annikki Patronen 92

#SILMÄTRISTISSÄ

TITUS LAHTI

SANALLISTA

21. sunnuntai
helluntaista

Luuk. 10: 9-12

Kun tulette kaupunkiin ja teidät otetaan siellä vastaan, syökää mitä teille tarjotaan, parantakaa kaupungin sairaita ja kertokaa kaikille: 'Jumalan valtakunta on tullut teitä lähelle.' Mutta jos teitä johonkin kaupunkiin tultuanne ei oteta vastaan, menkää sen kaduille ja julistakaa: 'Me pyyhimme pois pölynkin, joka teidän kaupungistanne on jalokoihimme tarttunut - pitäkää hyvänne! Mutta tietäkää, että Jumalan valtakunta on tullut lähelle!'

Jeesuksen lähettäjä

Muistan pappisvihkimyksestäni piispan ohjeen: "Papin pääpalkan tulisi olla ruokapalkka."

Monta kertaa olen sittemmin saanut olla evankeliumia saarnaamassa. Kodeissa olen saanut vieraila perhejuhliissa ja onnittelemassa. Koskaan ei ole käännytetty ovelta pois.

Savolainen vieraanvaraisuus on yleensä ylitsepursuaava. Usein myös kuulee sanottavan: "Työmies on palkansa ansainnut."

Jotkut myös sanovat: "Rauha tälle kodille." Myös omassa kodissani seuroihin tullessaan ovat näin toivottaneet. Saimmepa tupaantuliaisiksi vellikellon, johon oli valettu teksti: "Jumalan rauhaa".

Mikäpä on siis ollessa Jeesuksen lähettiläänä Savossa tänä aikana! Jeesuksen ja alkukirkon aikana oli toisin. Kristinusko oli tuntematonta. Lähettäjä saivat pelätä henkensä puolesta. Myös ruokailutottumukset olivat juutalaisten säännösten vastaisia. Siksi Jeesuksen kehoitus "syökää mitä teille tarjotaan", oli paikallaan.

Syöminen voi tarkoittaa symbolisesti kaikkea sitä uutta, mitä on tarjolla uusissa tai myös vanhoissa tehtävissä. Kun marraskuussa siirryn työhön Savosta Ylä-Karjalaan, muistankin erityisesti tuon syömiseen liittyvän ohjeen.

Jeesuksen ohjetta kannatti opetuslasten noudattaa: "Ne seitsemänkymmentäkaksi opetuslasta palasivat iloisina..." *Luuk. 10:17*

MIKKO HUHTALA
Kirjoittaja on Valtimon seurakunnan
vs. kirkkoherra 1.11. alkaen

Kotityöpalvelut
Hoivapalvelut
Kotisairaanhoitopalvelut
Lapsiperheiden kotipalvelut
Alina-lääkäripalvelut

Alina[®]
HOIVATIIMI
www.alinahoivatiimi.fi

Alina Hoivatiimi Kuopiossa:
Kiekkotie 4 ja Maaherrankatu 15
Tilaa ilmainen kartoituskäynti!
Olemme palvelusetelituottaja!

Ota yhteyttä! Puh. 044 355 5451

Kirkko kotonasi

Virtuaalikirkoissa voit katsoa verkon kautta jumalanpalvelusta Kuopion tuomiokirkosta joka sunnuntai klo 10. Lähetykset tallennetaan, ja niitä voi katsoa myös myöhemmin.

www.virtuaalikirko.fi

KUOPION EV.LUT.
SEURAKUNNAT

KIRKKO & KOTI

Kuopion ja Siilinjärven
seurakuntalehti.
104. vuosikerta.
Seuraava numero
ilmestyy 29.11.2017

Julkaisija Kuopion ev.lut. seurakunnat, PL 1064, 70101 Kuopio, puh. 017 158 111, www.kuopionseurakunnat.fi **Painos** 73 670 kpl **Toimitus** Kirjasto-katu 5 A 1, 70100 Kuopio **Viestintäpäällikkö, Kirkko ja Koti -lehden päätoimittaja** Minna Siikaniva, puh. 040 4848 273, minna.siikaniva@evl.fi **Tiedottaja** Tuija Hyttinen, ma. p. 040 4848 236 **Tiedottaja** Ulla Remes, osa-aik. p. 040 4848 234 **Tiedottaja** Heli Haring, ma. osa-aik. p. 044 4144 801 **Taitto** Kotimaa Oy **Ilmoitukset** puh. 040 680 4057, pirjo.teva@kotimaa.fi **Jakelu** Suora Lähetys Oy **Jakelupalaute** jani.lankinen@suoralahetys.fi tai puh. 017 264 7800.

kirkkojakoti.fi www.facebook.com/kirkkojakoti
 @Kirkkojakoti

KIRJALLISTA

Niin kuin on kirjoitettu?

Sisäänkäyntejä Raamattuun. Tulkitsijan kirja. Toim. Petri Luomanen, Niko Huttunen & Kalevi Virtanen. Kirjapaja. 2017. 290 s.

Miten Raamattua historiallisena dokumenttina yliopiston kammi-oissa tutkittava eksegetiikka haas-taa ja kohtaa Herran huoneissa opetettavan Raamatun tulkinnan? Tätä analysoi kirjassa kuopiolainen **Kari Kuula**. Mm. **Samuel Lehto-nen** piti kantanaan sitä, että piis-pan tehtävä ei ole puuttua *alma materissaan* tehtävään työhön. Sit-

ten ovat vielä sosiaalipsykologi **Antti Eskolan** kaltaiset: "Kyllä mi-näkin uskon, mutta en niin kuin kirkko opettaa."

Kiintoisa on **Niko Huttusen** ar-tikkeli raamatullisuudesta, siinä tul-laan bekkiläisyyden kautta savolais-ten historiaan ja **Minna Canthin** vihamiehen piispa **Johanssoniin**. Myöhempien aikojen skismoista käsitellään **Heikki Räisäsen** ja **Os-mo Tiililän** tapaukset.

Björn Vikström tarkastelee ker-tomuksellisuutta niin ihmisen kuin kokonaisen seurakunnankin tarina-na ja korostaa muutoksen hyväk-symistä ja tiedostamista osana mo-lempien identiteettiä. Niin ikään kristityn moraali ja kristittyjen ritu-aalit saavat omat artikkelinsa.

Paljon ajateltavaa ja tietoa anta-van kirjan, joka on silti selkeätajui-nen, jälkisanoissa **Kalevi Järvinen** kiteyttää: "On helpottavaa ymmär-tää ja nähdä kristillisen tradition erilaiset paikkauserrokset, hyväk-syä se, että on monenlaista tulkin-taa ja näkemystä, mutta ne ovat kaikki osa kokonaisuutta."

TERHI LAITINEN

LYHYESTI

Tällä palstalla seurakunnan luottamushenkilöt kirjoittavat vuorollaan.

Seurakunta kuuluu elinkaareen

Seurakunta on etuoikeus. Ihmisen elinka-reen kuuluu juhliä, joista moni liittyy kirkkoon. Kirkolliset toimitukset ovat tär-keitä ihmisille, ja moni kuuluu kirkkoon niiden takia. Seura-kunnan jäsenille tärkeimpiä toi-mituksia ovat kaste, konfirmaa-tio, vihkiminen ja hautajaiset. Heti kasteessa lapsesta tulee seurakunnan jäsen, mikä joh-taa elämän aikana moniin tilai-suuksiin. Konfirmaatiossa vah-vistetaan nuoren uskoa. Myös kummina toimiminen liittyy kirkkoon – konfirmoitu saa olla kummi. Myös kir-kon luotta-mushenki-

lönä toimiminen edellyttää kon-firmaatiota. Elämän päättyessä vainaja haudataan ja siunataan kirkkomaahan. Monille on myös tärkeää vihkiminen kirkossa.

Kirkko on muutakin kuin isot elämäntapa-alueen kuuluvat toimi-tukset.

Seurakunta pitää huolta jokaisesta jäsenestään, mikä näkyy seurakuntien toimin-nassa ja tapahtumissa. Siilin-järven seurakunta järjestää eri-laisia tapahtumia eri kohderyh-mille, esimerkiksi gospel-lat-taritunnit, perjantaikahvilat ja nuorten aikuisten leffa-illat. Jokaiselle pyritään löytämään jotakin, ja se on hieno tapa huo-mioida seurakunnan jäsenet.

Minulle seurakuntaan kuu-luminen on aina ollut itsestään-selvyys, kirkkoon kelpaa kaikki ja Jumala rakastaa jokaista. Minulle riittää, että saan olla oma itseni ja päättää itse, mikä kirkossa minua kieh-too. Ihmisen elinkaaren suurimmat ja merkittä-vimmät asiat tapahtu-vat kirkon piirissä, ja sen vuoksi on hie-noa olla seurakun-nan jäsen. Seura-kuntaan kuuluma-ton jää paitsi aika paljon, itse en haluaisi jäädä.

HANNA HEIKKINEN
Siilinjärven seurakunta

- HAUTAKIVET
- KAIVERRUKSET
- KULTAUKSET
- ENTISÖINTITYÖT
- KIVILYHDYT

Sari Kämäräinen
Jääskelänkatu 1
70780 Kuopio
puh. 050 575 0004
www.kivipajasarik.fi

LÄNSIVUOREN
HAUTAUSHUOLTO

Savonkatu 25, Kuopio
(Sokoksen takana)
www.lansivuoriky.fi
p. 017 261 3665

Hautakivi näyttely
liikkeessämme
-tervetuloa tutustumaan!

Uskonpuhdistuksen juhlapäivä

Kuopion ja ympäristön rauhanyhdistyksellä 5.11. klo 14, Ahmantie 22. Juhlaseminaari aiheesta Martti Luther.
Tervetuloa!

Puijon Maja
palvelee lämmöllä

arjessa ja juhlassa niin ilon kuin surunkin hetkinä

- juhlaravintola
- lounasravintola
- hotelli
- sauna- ja kokoustilat

Kysy lisää ja pyydä tarjous
puh. 044 552 4810
myynti@puijo.com

Puijon torni
Hotelli Puijon maja
www.puijo.com

Puijotie 135, 70300 Kuopio

Testament

Testamenttiasiaain infotilaisuus

Tiistaina 31.10.2017 klo 13.00-15.00
Pelastusarmeijassa, Kauppakatu 55-57, Kuopio

Asiantunteva lakimies jakaa tietoa testamentti- ja perintöasioista.

Tilaisuus on kaikille avoin. Kahvitarjoilu.

TERVETULOAA
kuuntelemaan ja keskustelemaan!

Suru on hitaasti vaalenevia varjoja...

Hautaustoimisto
J. NURRO OY

Kauppakatu 55-57 KUOPIO Puh. 017-2613065, 040 5056287
saila.lehto@nurro.fi www.nurro.fi

Hautaustoimisto

PARVIAINEN OY

Savonkatu 18, 70110 KUOPIO, puh. (017) 261 3771

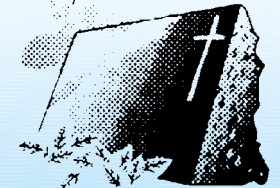
Arkut, kuljetukset, kukkalaitteet, sidontatyöt ja koristelu, hautakivet ja kaiverrukset

Iltaisin ja viikonloppuisin:
Kari Väänänen,
puh. 040 585 0456
toimisto@hautaustoimistoparviainen.fi

Pitopalvelu kaikkiin juhliin ja tilaisuuksiin

Iltaisin ja viikonloppuisin:
puh. 040 585 0456

HAUTAKIVET SUORAAN VALMISTAJALTA
Myös lisänimen kaiverrukset

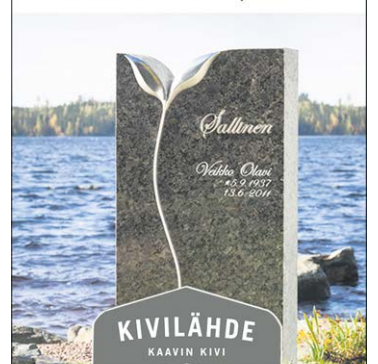

VARPAISJÄRVEN GRANIITTI

Savonkatu 24, Ollinpuisto, Kuopio
Puh. (017) 263 3408

VARPAISJÄRVI, Graniittintie 7
Puh. (017) 771 811

HAUTAKIVET LISÄKAIVERRUKSET
sekä kaikki kivialan palvelut

KAAVIN KIVI OY - KIVILÄHDE
Kirjekuorentie 6, Kaavi
p. 017 6880100, myynti@kaavinkivi.fi
Avoinna ma-pe 8-17
www.kaavinkivi.fi

Parasta paikallista palvelua

Meiltä täydenpalvelun hautajaisjärjestelyt Kuopion, Siilinjärven ja lähikuntien alueille. Yhteistyössä:

19 53
KUOPIO
HAUTAUSTOIMISTO
NIIRANEN

Savonkatu 24
017 261 3686

www.hautaustoimistoniiranen.fi

KOIVUMÄEN KARTANO

Koivumäenkuja 18
017 361 4291

www.koivumaenkartano.com

Saako isä olla heikko?

”Isyydessä antoisinta ovat lasten kanssa vietetyt hetket. Muurahaispesän ihmettely on supermielenkiintoista!” kolmen pikkulapsen isä Matti Halmetvaara sanoo.

Väsymys ja sodan sitkeät varjot haastavat isän voimavarat. Matti Halmetvaara on oppinut laskemaan omaa rimaansa sisäisten ja ulkoisten paineiden edessä.

”Luovuin juuri älypuhelimesta. Pari vuotta sitten toisen lapsenme vauva-aikana huomasin puhelimen vievän voiton tilanteessa, jossa olisin voinut laulaa lapselle tai lukea kirjaa. Alkoi ärsyttää. Jo viime syksynä hankin peruskännykän, nyt sain viimein otettua sen käyttöön. Juuri kun oma isäni alkoi käyttää älypuhelinia ja yhteydenpito olisi hoitunut näppärästi whatsappin kautta”, **Matti Halmetvaara** kertoo.

Kolmen lapsen isä haastaa itsensä kokeeseen, jossa puntarissa ovat läsnäolo ja voimavarat. ”Väsyneenä karkaan puhelimella nettiin monta kertaa päivässä. Tarkistan uutiset, sähköpostit, somepäivitykset. Kun taas menen nettiin läppärillä päivän päätteeksi, ehdin arvottaa asiat tärkeysjärjestykseen”, Halmetvaara kertoo rönsyjen kitkemisestä.

Halmetvaaran kuopus on nyt kolmikuisen, ja hänen vauva-aikansa ajan isä on päättänyt pärjätä ilman puhelimen nettiä, pikaviestimiä ja uutisvirtaa. Nettiin karkaamisen sijasta voisi vaikka nukkua.

Riman ali univelallisenä

Päiväkirja kertoisi parhaiten ensi kertaa isäksi tulleen tuoret tunnot neljän vuoden takaa. ”Olimme kauan toivoneet lasta ja lähes luopuneet toivosta. Kun sitten raskaustestitikkuihin ilmestyi kaksi viivaa, itselleni asettamani paineet kasvoivat entisestään ja sävyttivät isyyttä. Halusin olla hirveän hyvä. En vain osannut määritellä, mitä se on. Rimani oli todella korkealla.”

Väsyntä vauvan isää alkoikin ärsyttää. Lapsi ei aina ollutkaan ihana. ”Soimasin itseäni asioista ja tunteista, joissa koin epäonnistuneeni. Lasta oli helppo hoitaa, mutta paljon tuli pistettyä voimia hukkaan levon kustannuksella. Myös parisuhteessa yritin hirveästi.”

Toisen lapsen isäksi tuleminen jännitti kuitenkin enemmän. ”Edeltäneen keskenmenon takia odotusaikaa väritti pelko. Huolehdin esiköisen sopeutumisesta sisaruuteen ja jarruttelin uuden vauvan kanssa oloa. En osannut heittäytyä nauttimaan.”

Halmetvaaran ihanneisuus on törmännyt univelkaisen kiukuun ja kärsivällisyyden katkeamiseen. ”En voinut kuvitellakaan, että vauvavuotena nukutaan niin vähän.”

Patjamies sodan varjosta

Kirjoittamisesta pitävä Halmetvaara on purkanut isyytuntojaan julkisesti blogiin ja yksityisesti päiväkirjaan. Blogikirjoittaminen oli aktiivisinta silloin, kun keskimmaiselle lapselle pidettiin unikoulua.

”Valvoin alkuyöstä ja kirjoitin odottaessani lapsen heräämistä. Silloin blogin kirjoittaminen oli tärkeää.” Silloin syntyi muun muassa kirjoitus patjamiehestä – miehestä joka etsii kotona evakkona yösiijaa milloin eteisestä, milloin kylpyhuoneesta.

”Olen luonut isän mallin itse. Monella meidän sukupolvestamme on kokemus pois-olevasta ja etäällä pysyvistä isistä. Nykyisin isällä on lupa olla läsnä lapsen arjessa ja sitä odotetaan. Sellaista mallia minulla ei ollut, vaikka oma isäni varmasti teki parhaansa niillä eväillä, jotka oli saanut. Ehkä

”Minä yritän antaa lapsilleni pohjan henkisesti ehjään elämään

siksi loin isäihanteen, joka ei ollut realistinen. Se sulki pois heikkouden ja haavoittuvuuden. Sen, että joskus palaa pinna ja joskus jurputtaa turhista.”

”Sota vaikuttaa meissä yhä. Se rikkoi ihmistä, ja seuraavat sukupolvet ovat kasvaneet sen varjon alla. Ukkimme joutuivat sodan jälkeen selviämään arkeen lasten isiksi kuka mitenkin. Paukut isyyteen olivat vähissä, hyvä kun lasta sai autettua jotenkin eteenpäin. Isiemme sukupolvi on pystynyt antamaan aineellista hyvää. Minä taas yritän antaa lapsilleni pohjan henkisesti ehjään elämään. Olisipa heillä vähemmän henkistä taakkaa ja enemmän taitoja esimerkiksi kohdata tunteita”, Halmetvaara toivoo.

Burnoutista mehiläisten surinaan

Matti Halmetvaara on tänä syksynä uuden edessä muutenkin kuin isänä. Kuukausipalkkainen työ on yrittäjyyden kautta vaihtunut opiskeluksi uuteen ammattiin. ”Päivätyö koulussa ja pienet lapsen kotona. Se oli uuvuttavaa, väsyttävää ja loppuun polttavaa.”

Opettajan työ vaati jatkuvaa läsnäoloa ja

tarkkuutta, johon Halmetvaaran kuulosairaus toi oman sävynsä. ”Kuulo-ongelman takia työstä lapsiryhmässä tuli sitkuttelua. Illalla en enää jaksanut kotona, kun kaikki hyvä valui töihin. Vaikka arki uuvutti, ei minulla ollut rohkeutta lähteä uuteen noin vain. Kuulosairauteni antoi syyn hakea muutosta.”

Ammatillinen suunnanvaihto johti Halmetvaaran taidepedagogiikan opiskelijaksi. Samalla tiellä mies on pohtinut työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiä. ”Ennen yhden vanhemman palkalla elätettiin koko perhe. Missä vaiheessa asetelma keikahti niin, että molempien pitää tehdä täyttä päivää ja ylikin? Pitääkö mennä vain talouden ehdoilla?” Halmetvaara ihmettelee.

Hän puolustaa sitä, että työelämä ei saa haukata liikaa voimia kodin, perheen ja puolison osasta.

Halmetvaara on laskenut isyyden rimaa, pistänyt työelämälle rajat ja ruokkii itseään iloa tuottavilla asioilla. ”Kerran vuodessa käyn ortodoksisessa kirkkomuseossa yksin. Saan olla ihan hiljaa ja lukea joka ikisen esitelytekstin.”

Hiljaisuutta Halmetvaara aistii myös uuden harrastuksensa parissa mehiläistenhoitajana. ”Kun puolitoista tuntia etsin kuningarta, on kuin olisin kirkossa. Pitää olla rauhallinen. Mehiläisten surina ja hunajantuoksu ympäröivät ja vievät omaan maailmaansa.”

Mehiläisten maailma kiehtoo myös perheen 4- ja 2-vuotiaita, joille isä jo etsii sopivia suojapukuja. ”En ole metsästäjä enkä kalastaja ja olen surrut, ettei ole sellaista harrastusta jakaa lasten kanssa. Mutta nyt on!”

SINI-MARJA KUUSIPALO

KIRKKO & KOTI

Tapahhtumat

Kuopion ja

Siilinjärven seurakunnissa tapahtuu 25.10.–29.11.2017

Ota
talteen!

kirkkojakoti.fi

ÄLÄ KULJE
MINUN
OHITSENI.

Reformaation
juhlavuosi huipentuu

➤ 7

Hiljennytään pyhäinpäivään

➤ 2

Musiikkia syksyyn

➤ 8

Askarrellaan yhdessä

➤ 4

TUOMIOKIRKKO

Tuomiokirkkoseurakunnan toimisto
040 4848 248, ma–pe klo 9–15
tuomiokirkko.kuopio@evl.fi

KUOPION TUOMIOKIRKKO
Vuorikatu

040 4848 256. Avoinnä talvikaudella
ma–pe klo 10–15 sekä lisäksi vapaaeh-
toisten Kirkonvartijoiden toimesta per-
jantaisin klo 18–22.

Virtuaalikirkkossa voit seurata Kuopion
tuomiokirkon sunnuntai messuja netin
kautta reaaliaikaisesti joka sunnuntai
klo 10. Lähetykset tallennetaan ja niitä
voi katsoa myöhemmin.
www.virtuaalikirkkko.fi

Hiljaisuuden messu ke 25.10. klo 18. Liisa
Penttinen, Valtteri Tuomikoski.

Perjantaimessu pe 27.10. klo 19. Elina
Knuuttila, Jarkko Maukonen. 3.11., 10.11.
ja 17.11. ei ole Perjantaimessua. Seuraa-
va perjantaimessu 24.11. Järj. Yh-
teinen nuoris- ja oppilai-
tostyo.

Perhemessu su 29.10. klo 10. Lauri Kasta-
rinen, Kirsi Perämaa, Anu Pulkki-
nen, Valtteri Tuomikos-
ki, Paula Raatikainen.
Kirkkokahvit.

**Reformaation kirkko-
juhla** ti 31.10. klo 17. Re-
formaation merkivuoden
Kuopion hiippakunnan pää-
juhla. Kelan pääjohtaja Elli Aalto-
nen, ministeri Sanni Grahn-Laasonen ja
piispa Jari Jolkkonen. Solistivieraina ba-
ritonit Esa Ruuttunen ja Jorma Hynni-
nen. Urkuri Anu Pulkkinen, kanttori Lei-
la Savolainen ja seurakuntayhtymän lapsi-
kuorot.

Viikkomessu ke 1.11. klo 18. Lauri Kasta-
rinen, Anu Pulkkinen.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 10. Kirsi
Perämaa, Ilpo Rannankari, Anu Pulk-
kinen. Vox Polaris -kuoro, kanttorina ja
kuoronjohtajana Jaana Turunen.

Pyhäinpäivän Vox Polariksen konsertti
ti la 4.11. klo 15. Amerikkalaista ja rans-
kalaista pyhäinpäivän musiikkia 1940-lu-
vulta ja 2000-luvulta. Kuoroa johtaa Jaa-
na Turunen. Mezzosopraano Annasti-
na Tahkola, baritoni Valtteri Tuomiokos-
ki, urut Anu Pulkkinen. Ohjelmat kirkon
ovelta 15/10 €.

Pyhäinpäivän Vesper la 4.11. klo 18. Lau-
ri Katarinen, Riikka Haapamäki. Vah-
ti vuoren Kamariyhtye. Kynttiläkirkkko.
Luetaan edellisen pyhäinpäivän jälkeen
kuolleiden Kuopion Tuomiokirkkoseura-
kunnan jäsenten nimet ja kullekin syty-
tetään muistokynttilä.

Messu su 5.11. klo 10. Lauri Katarinen,
Hanna Vasiljev, Riikka Haapamäki, Anu
Pulkkinen.

International English service on Sun-
day 5th November at 2pm in the Kuopio
Cathedral Chapel.

Viikkomessu ke 8.11. klo 18. Lauri Kasta-

rinen, Anu Pulkkinen.

Martinpäivän kirkkojuhla pe 10.11.
klo 18. Satu Karjalainen, Anu Pulkki-
nen. Puhe piispa Jari Jolkkonen.
Taideyliopiston Sibelius-Akatemian
Kuopion yksikön kuoro. Ohjelma 10 €
kirkon ovelta. Kirkkomusiikkiviikon
tapahtuma.

Uuteen aikaan -messu pe 10.11. klo 20.
Säv. Risto Eskola, san. Taru Spännäri. So-
listit Teija Korhonen ja Veli-Pekka Varpu-
la, Myllykosken kirkkokuoro, bändi. Ti-
lausteos Tuomiokirkko 200 vuotta. Va-
paa pääsy. Kirkkomusiikkiviikon tapahtuma.

Suomalaisuuden heijastuksia -konsertti
ti la 11.11. klo 18. Baritoni Kristian Lind-
roos, piano Marita Viitasalo. Konsertissa
kantaesitetään Adam Vilagin säveltämä
teos Juice Leskisen tekstiin *Ihminen*. Oh-
jelma 15/10/2 € kirkon ovelta. Kirkkomu-
siikkiviikon tapahtuma.

Messu su 12.11. klo 10. Lauri Katarinen,
Ilpo Rannankari, Riikka Haapamäki, Anu
Pulkkinen. Kirkkokahvit.

Jaakko Mäntyjärvi Salvat 1701 su 12.11.
klo 16. Minä vaivainen valitan vaikiesti!
Puijon ja Vihdin kamarikuorot. Solistei-
na sopraano Tintti Tinkala ja tenori Ol-
li-Jaakko Miettunen. Rooleissa
pappina Valtteri Tuomikos-
ki ja virkamiehenä Tommi
Markkanen. Johtaa Anna
Antikainen. Ohjelma 15
€ kirkon ovelta. Kirkko-
musiikkiviikon tapahtuma.

**Urkukonsertti, Daniel
Zaretsky** ti 14.11. klo 18.
Bach-Böhm-Catoire-Ta-
nejev-Kushnarev. Ohjelma
10 € kirkon ovelta. Kirkkomu-
siikkiviikon tapahtuma.

Hiljaisuuden messu ke 15.11.

klo 18. Huom! poikkeuksellisesti
Keskuseurakuntatalolla.

**Try me, Good King - Reformaation
monet kasvot -konsertti** ke 15.11. klo
19. Sopraano Pia Freund, suomalainen
Barokkiorkesteri FiBo, nokkahuili
ja traverso Pauliina Fred, viola da
gamba Louna Hosia, cembalo ja urut
Anna-Maaria Oramo. Buxtehude-
Byrd-des Prez-Hassler-Larsen-Piae
Cantiones. Ohjelma 15 € kirkon ovelta.
Kirkkomusiikkiviikon tapahtuma.

**Daniel Zaretskyn mestarikurssin
päättökonsertti** to 16.11. klo 17.
Taideyliopiston Sibelius-Akatemian
urkutaiteilijat. Ohjelma 5 € kirkon ovelta.
Kirkkomusiikkiviikon tapahtuma.

**John The Baptist-Johannes
Kastaja -oratorio** la 18.11. klo 18 ja
su 19.11. klo 15. Säv. Heikki Sarmanto.
Libretto Kim Rich. Solisteina Jarmo
Mäkinen, Saija-Reetta Kotirinta, Pekka
Kurki, Ville Mäkinen, Henri Tikkanen,
Mikko Jokinen, Olli Tikkanen, Heidi
Iisalo ja Anastasia Trizna. Kuopion
nuorisokuoro, johtaa Jussi Mattila.
Orkesteri ja musiikillinen johto Rauno
Tikkanen. Liput 11-17,50 € ticketmaster.fi.
Kirkkomusiikkiviikon tapahtuma.

Messu su 19.11. klo 10. Satu Karjalainen,
Ilpo Rannankari, Anu Pulkkinen.

**Juhlakonsertti Hommage à Tauno
Äikää** ma 20.11. klo 18. Urut Kalevi

Kiviniemi. Bach-Sibelius-Merikanto-
Kokkonen-Franck. Ohjelma 15 €
kirkon ovelta. Kirkkomusiikkiviikon
päättökonsertti.

Viikkomessu ke 22.11. klo 18. Kirsi
Perämaa, kanttori Kristian Saarinen.

Perjantaimessu pe 24.11. klo 19. Satu
Karjalainen, Jarkko Maukonen.

Messu su 26.11. klo 10. Ilpo Rannankari,
Hanna Vasiljev, Riikka Haapamäki,
Valtteri Tuomikoski. Gideonit.
Kirkkokahvit.

**Syyskauden päätöskonsertti,
Annastiina Tahkolan lauluoppilaat**
ma 27.11. klo 18. Kirkkolaulujen helmiä ja
aarioita. Yleisö pääsee mukaan virsissä,
joissa juhlitaan 100-vuotista Suomea.
Urkurina Pertti Tahkola.

**Johann Sebastian Bachin Clavier-
Übung III** ti 28.11. klo 19. Reformaation
juhlaleos. Jan Lehtolan luentokonsertti.

Viikkomessu ke 29.11. klo 18. Ilpo
Rannankari, Anu Pulkkinen.

KESKUSEURAKUNTATALO
Suokatu 22

040 4848 256

Eläkeläisten virkistyspäivä ke 25.10.
klo 11. Kirsi Perämaa. Raamattutunti
klo 11 *Usko ja epäusko*. Iltapäivä
Aktivointia arkeen kuntohoitaja Janne
Iivarinen, Kuopion kaupunki. Lounas ja
kahvi 7€/hlö.

**Kuorojen harjoitukset vahvistetut
ajat.** Tuomiokirkkoseurakunnan
kuorojen harjoitusajat: Kamarikuoro
keski-ikäisille klo 18, Tuomiokirkon
kirkkokuoro torstaisin klo 15. Uudet
kuorolaiset yhteys kanttori Riikka
Haapamäki 040 4848 280 tai riikka.
haapamaki@evl.fi.

**Hyvä tietää, mukava osallistua! -päivä
viittomakielisille** pe 27.10. klo 10.
Lisätietoa Anna-Sofia Olkkola
040 4848 467.

Perhekerho ti 31.10. klo 9.30. Kirsi
Perämaa. *Sytytän kynttilän*. Tiistaisin
klo 9.30-11. Lisätietoja lastenohjaaja
Paula Raatikainen 040 4848 266.

Lähetysmyyjäiset pe 3.11. klo 10.30-13.
keskuseurakuntatalolla. Myytävänä
hernekeittoa, käsitöitä, leivonnaisia.
Lähetysarjaisajat. Kahvitarjoilu
lähetyskylle.

Eläkeläisten virkistyspäivä ke 8.11.
klo 11. Satu Karjalainen. Raamattutunti
Uskon perustus/reformaatio/Luther.
Iltapäivä: monikulttuurikeskus
Kompassin työ Kuopiossa; Tsega Kifile.
Lounas ja kahvi 7 €/hlö.

Veteraaniseurat ti 14.11. klo 13. Lauri
Katarinen.

Hiljaisuuden messu ke 15.11. klo
18. Hanna Vasiljev, Anu Pulkkinen.
Huom! poikkeuksellisesti
Keskuseurakuntatalolla.

Siioninvirsiseurat su 19.11. klo 18
kerhohuone Samuli. Kahvit klo 17.30.

Eläkeläisten virkistyspäivä ke 22.11.
klo 11. Hanna Vasiljev. Raamattutunti
Valvokaa. Iltapäivä Suomi 100! –
isänmaalliset virret. Herättäjän
adventtimarkkinat virkistyspäivän
yhteydessä.

Herättäjän adventtimyyjäiset ke
22.11. klo 12.30. Myyjäiset Aholansaaren
toiminnan tukemiseksi.

MUUT

Kotien/keski-ikäisten lähetyspiiri
ke 1.11. klo 12.30. Maija Väättäisellä
Minna Canthin katu 29 A 11. Seuraavat
kokoontumiset 15.11. ja syyskauden
viimeinen 29.11. Näiden kohdalla
kokoontumispaikka avoin.
Seurakuntakerho Tättilässä to 16.11.
klo 13. Inkiläntie 7 B. Lähetysjuhlat, Kirsi
Perämaa.
Messu Tättilässä su 26.11. klo 12. Hanna
Vasiljev, Riikka Haapamäki. Inkiläntie 7 B.
Adventtimarkkinat Kirkonmäellä su
3.12. klo 11.30. Messun jälkeen. Tarjolla
puuroa, glögiä ja pipareita. Lapsille
omaa ohjelmaa. Tiernapapit. Musiikkia.
Myyntipöytä ei ole enää vapaana. Yht.
hlö Birgitta Oksman 040 4848 284.

ALAVA

Alavan seurakunnan toimisto
040 4848 286, ma–pe klo 9–15
alava@evl.fi

ALAVAN KIRKKO
Keihäskatu 5 B

040 4848 300

Perhekerho su 29.10. klo 11. Pirjo Kuula,
Anna Väättäinen, Leila Savolainen.
Jukka Salminen, lapsikuoro ja nuorten
bändi ARMO. Alavan ja Lehtoniemen
päiväkerholaiset ohjaajineen. Kirkon
jälkeen seurakuntasalissa ateria 5/3€.
Toimintapisteitä: mm. Nooa-sählyä,
pehmomiekkailua, värityskuvia.

Jukka Salmisen konsertti su 29.10. klo
13. Lapsikuoro ja nuorten bändi ARMO.
Rautainen juttu - kirkkopäivän konsertti.
Tuomasmessu su 29.10. klo 18.

Saarna piispa Jari Jolkkonen.
Raimo Hakkarainen, Hannu

Koskelainen, Anna
Väättäinen, Jarkko

Maukonen. Luento klo
16 seurakuntasalissa:

Luterilainen
reformaatio tänään,

piispa Jari Jolkkonen.
Pyhäinpäivän messu

la 4.11. klo 11. Anu
Kiviranta, Juha Välimäki,

Ossi Jauhainen.
Pyhäinpäivän iltakirkko la

4.11. klo 18. Anu Kiviranta, Hannu
Koskelainen, Pirjo Kuula, Juha Välimäki,

Anna Väättäinen, Ossi Jauhainen.
Seniorikuoro. Luetaan edellisen

pyhäinpäivän jälkeen kuolleiden
seurakuntamme jäsenten nimet ja

kullekin sytytetään muistokynttilä.
Kirkkokahvit.

Messu su 5.11. klo 11. Anna Väättäinen,
Leila Savolainen. Saarna Tarja Säynevirta,
Zipporim -kuoro. Pyhäkoulu lapsille
kirkon alasalissa. Kirkkokahvit ja
lähetystilaisuus seurakuntasalissa.

Syvydestä kohti valkeutta -konsertti
su 5.11. klo 18. Alavan seurakunnan
50-vuotisjuhlakonsertti. Musiikin johto:
Ossi Jauhainen, Jussi Mattila ja Petteri

Nieminen. Solistit: sopraano Anna
Immonen, ja tenori Ossi Jauhainen.
Kamarikuoro Ancora, Alavan
kirkkokuoro, Kuopion soitannollinen
seura. Ohjelma 15 €.

Lehtimajajuhla pe 10.11. klo 18. Kirkossa
klo 18 konsertti, jossa musiikin lisäksi
kuvia ja tietoa lehtimajajuhlasta.

Kirkkoon rakennettu lehtimaja. Klo 19
ateria seurakuntasalissa, 15/5€. Liput
varattava ennakoon. Varaukset pe 3.11.
saakka sisko.paulus@evl.fi tai

040 4848 286 ark. 9–15.
Suuri mieskuorokonsertti la

11.11. klo 18. Suomi 100. Kuopion
Mieslaulajat, joht. Petrus

Marjanen, Mieskuoro Kuopio-
Kvartetti, joht. Pekka Kilpeläinen,

Kuopion Sotaveteraanikuoro, joht.
Valtteri Tuomikoski. Ohjelma 10 €

sotaveteraanien hyväksi.
Isänpäivän messu su 12.11. klo 11.

Hannu Koskelainen, Pirjo Kuula, Leila
Savolainen. Pyhäkoulu lapsille kirkon

alasalissa.
Gospelmessu su 12.11. klo 18. Hannu

Koskelainen, Pirjo Kuula, Ossi Jauhainen.
Pyhäkoulu lapsille kirkon alasalissa.

Messu su 19.11. klo 11. Hannu
Koskelainen, Pirjo Kuula, Juha Välimäki,
Anna Väättäinen, Ossi Jauhainen.

70-, 75-, 80-, 85- ja 90-vuotiaitten
syntymäpäiväjuhla. Pyhäkoulu lapsille

kirkon alasalissa.
Kaksi tenoria ja sopraano -konsertti ke

22.11. klo 19. Ossi Jauhainen, Veli-Pekka
Varpula, Piia Rytönen, Heikki Mononen,

Tahdistin-orkesteri ja Alavan kirkkokuoro.
Ohjelma 15 €. Tuotto kuopiolaisten

vammaisten lasten ja nuorten hyväksi.
Järj. LC-Kuopio Kalakukko.

Messu su 26.11. klo 11. Anu Kiviranta,
Hannu Koskelainen, Juha Välimäki, Leila

Savolainen. Saarna Petteri Hämäläinen.
Poukaman mieslaulajat. Pyhäkoulu kirkon

alasalissa. Kuopion NMKY:n kirkkopyhä.
Tuomasmessu su 26.11. klo 18.

Saarna Matti Sihvonen.
Pyhiinvaellustyöpaja 19.11.

klo 12.30-17.00 Alavan
kirkossa. Messu klo 11.

Iltapäivään kutsutaan
kaikkia pyhiinvaelluk-
sesta kiinnostuneita,

Kuopion seurakuntayh-
tymän alueen retiriitin-
ohjaajia ja hengellisen

matka-
kumppanuuskoulutuksen
käyneitä. Maksuton. Lisätietoa

ja ilm. viim. ma 13.11. anna.vaatainen@
evl.fi tai 040 4848 316. (myös mahd.

erityisruokavaliot).

ALAVAN SEURAKUNTAKESKUS

Keihäskatu 5 B

040 4848 300

Kirjallisuuspiiri to 26.10. klo 14.

Alavan seurakuntakodin nuorten tila.
Käsiteltävät kirjat: 26.10. Linda Olsson:

Sisar talossani ja 30.11. Raila Kinnunen:
Nasima. Yhteystilaisuus seurakuntasalissa.

Luterilainen reformaatio tänään su
29.10. klo 16. Seurakuntasali. Piispa Jari

Jolkkonen.

Tuomasmessut
29.10. ja 26.11.
klo 18 Alavan
kirkossa

TAPAHTUU

Pyhäinpäivänä 4.11.

Lauantaina 4.11. vietetään pyhäinpäivää
kirkoissa ja kappeleissa, messuihin ja
hartauksiin. Tilaisuuksissa muistetaan viime
pyhäinpäivän jälkeen pois nukkuneita ja
sytytetään kynttilät heidän muistokseen.

■ **Tuomiokirkossa** klo 10, klo 15 (konsertti)
ja klo 18.

■ **Alavan** kirkossa klo 11 ja klo 18.

■ **Juankosken** Ylösnousemuksen kirkossa
klo 10.

■ **Kaavin** kirkossa klo 15.

■ **Muuruveden** kirkossa klo 19.

■ **Nilsin** kirkossa klo 19.

■ **Riistaveden** kirkossa klo 16.

■ **Säyneisen** kirkossa klo 13.

■ **Tuusniemen** kirkossa klo 18.

■ **Vehmersalmen** kirkossa klo 13.

■ **Kallaveden** kirkossa klo 10 ja klo 18.

■ **Karttulan** kirkossa klo 18.

■ **Maaningan** kirkossa klo 18.

■ **Maaninkatalolla** klo 16 *Surun maastossa*
-tilaisuus.

■ **Pyhän Johanneksen** kirkossa
klo 10 ja klo 16.

■ **Puijon** kirkossa klo 10 ja klo 18.

■ **Flodbergin** kappelissa klo 13.

■ **Pyhän Markuksen** kappelissa klo 14.

■ **Vehmasmäen** kappelissa klo 13.

■ **Hirvilahden** kappelissa klo 13.

■ **Siilinjärven** kirkossa klo 10 ja klo 18.

■ **Vuorelan** kirkossa klo 13.

Muistokynttilän voi sytyttää myös sosiaa-
lisessa mediassa. Monet haluavat muistella
kuolleita rakkaitaan postaamalla kuvan kynt-
tilästä ja kertomalla, kenelle se on sytytetty.
Kirkko Suomessa-Facebook-sivulla on tapah-
tuma ”Pyhäinpäivä - Sytytän kynttilän”.
Myös Twitterissä sekä Instagramissa on
käytössä hashtag #sytytänkynttilän.

Jaa #valoa

Pimeys painaa arjessa
joskus meitä kaikkia.
Toivo tuntuu katoavan
valonsäteiden myötä.
Elämä on kuitenkin
lahja ja valo itsessään.
Kun välitämme läheis-
tämme, saamme myös
itse valoa.

Jokaisen tunnelin
päässä on valoa. Ollaan
läsnä toisillemme
tänään.

valoapimeaan.fi
#valoa

Lähimmäistoimijoiden jatkokoulutus ke 29.11. klo 17. Kuoleman kahdet kasvot, Näkökulmia ruumiin kuolemasta ja sielun toivosta jäähyväisten aikaan. Lääkäri Hanna Seppä ja pappi Tuula Paul. Lisätiedot: Varpu Ylhäinen 040 4848 255.

NEULAMÄEN KIRKKO Vesurikuja 4

040 4848 300

Messu su 5.11. klo 16. Juha Välimäki, Anna Väättäinen, Leila Savolainen. Nuorten bändi ARMO.

Kansanlähetyksen tilaisuus su 5.11. klo 17.

Messu su 19.11. klo 16. Pirjo Kuula, Juha Välimäki, Ossi Jauhainen.

MUUT

Hiljaisuuden talo -ilta ma 6.11. klo 18. Vanha Pappila (Kuninkaankatu 12). Kirjavien kenkien kirkko – Santa Clara. Lisätietoja: Marja Leena Virolainen 044 062 7751, marjaaleena.virolainen@saunalahti.fi.

Valoa pimeyteen -leiri elämän valoa etsiville Hirvijärven leirikeskuksessa 7.-9.11. Levollista yhdessä oloa, tekemistä luonnon helmassa, hyvää ruokaa ja lempeitä savusaunan löylyjä. Hinta 20 €. Ilmoittautumiset 30.10. mennessä www.kuopionseurakunnat.fi/alavan-seurakunta/ilmoittautumiset.

Järvi-Kuopion seurakunnan toimisto 040 4888 602 ja 040 4888 611 ma–pe klo 9–15

Huom. Nilsin seurakuntatalo on remontissa. Pienryhmät ja piirit kokoontuvat osittain Vanhassa pappilassa, Pappilankuja 7.

JÄRVI-KUOPION YHTEISET

Kehitysvammaisten kirkkopäivä ti 5.12. klo 10.30–14.00. Klo 10.30 messu Muuruveden kirkossa, ohjelma jatkuu Muuruveden Savon ammatti- ja aikuisopiston tiloissa. Yhteiskuljetus. Omavastuu 7€. Ilm. oman alueen diakoniatyöntekijälle 27.11. mennessä.

JUANKOSKEN YLÖSNOUSEMUKSEN KIRKKO Tehtaankirkontie 5

Messu su 29.10. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela. Pystykahvit. **Pyhäinpäivän messu** la 4.11. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela. Vainajien muistaminen ja kynttilöiden sytytys messun yhteydessä. Kirkkokahvit. **Sanajumalanpalvelus** su 5.11. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela. **Tyhjän sylin messu** ma 6.11. klo 18. Miia Gabel, Matti Saarela. Jumalanpalvelus lapsettomille ja lapsensa menettäneille sekä heidän läheisilleen. Kaikille, joilla on kokemus tyhjistä sylistä. Lauluryhmä Liekki. Iltakirkon jälkeen teehetki ja mahdollisuus keskusteluun srk-talolla.

Tilaisuudessa mukana Sanna Pirinen Käpy Rystä.

Isänpäivän sanajumalanpalvelus su 12.11. klo 10. Miia Gabel, Taru Parviainen. Naiskuoro Ruukittaret. Kirkkokahvit.

Messu su 19.11. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela. Messun jälkeen yhteiset seniorisynttärin srk-talolla. Diakoni Leila Asikainen mukana.

Sydämeni laulu Suomi 100-juhla-konsertti su 19.11. klo 18. Naiskuoro Ruukittaret. Johtaa Mariam Abdullina-Kaivosaa, säestää Taru Parviainen.

Messu su 26.11. klo 10. Eino Keihänen, Matti Saarela.

JUANKOSKEN SEURAKUNTATALO Tehtaankirkontie 5

Sanan ja rukouksen ilta ma 30.10. klo 18. Miia Gabel, Reijo Leino. Illan isäntä ja emäntä Veija ja Kirsti Hagert. Kahvitarjoilu.

Siioninvirsiseurat su 5.11. klo 18. Miia Gabel, Matti Saarela. Kahvitarjoilu.

Aikuisväen seura-kuntakerho ke 8.11. klo 11. Miia Gabel, Leila Asikainen. Aiheena Suomi 100v. Kahvitarjoilu.

Liikunta- ja näkörajoitteisten ryhmä pe 10.11. klo 12. Matti Saarela. Leila Asikainen.

Sanan ja rukouksen ilta

ma 13.11. klo 18. Miia Gabel. Illan isäntänä ja emäntänä Veija ja Kirsti Hagert. Kahvitarjoilu.

Hyvän sanoman ilta ke 15.11. klo 18.30. Miia Gabel. Puhujana Jouko Kauhanen Suomen Raamattuopistolta.

Aiheena Vuorisaa (Matt. 5-7). Kahvitarjoilu.

70-, 80-, 90- ja yli 90-vuotiaiden yhteiset syntymäpäivät su 19.11. klo 11.30. Miia Gabel, Matti Saarela. Leila Asikainen.

Sanan ja rukouksen ilta ma 27.11. klo 18. Miia Gabel. Illan isäntä ja emäntä Veija ja Kirsti Hagert. Kahvitarjoilu.

KAAVIN KIRKKO

Kaavintie 24

Messu su 29.10. klo 13. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.

Pyhäinpäivän kirkko la 4.11. klo 15. Taru Parviainen. Luemme vuoden aikana poisnukkuneiden vainajien nimet ja sytytämme kynttilät.

Uskonpuhdistuksen muistopäivän messu su 5.11. klo 13. Taru Parviainen.

Ristin maa - koko perheen konsertti la 11.11. klo 15. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.

Savon alueen Jippii-kuorot ja King's Kids -ryhmät. Vapaa pääsy.

Isänpäivän messu su 12.11. klo 13. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.

Sanajumalanpalvelus su 19.11. klo 13. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Säde-lauluryhmä.

Messu su 26.11. klo 13. Pauliina Vuorinen.

Minun maani -juhlakonsertti su 26.11. klo 15. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi, Riikka Tuura. Suomi 100

-konsertti. Suomalaista kuoromusiikkia juhluvuoden kunniaksi kolmen kirkkokuoron ja Tuustyttyöjen voimin, sekä kanttoreiden esittämänä. Vapaa pääsy.

KAAVIN SEURAKUNTATALO Kirkkorannantie 1

Reformaation juhluvuoden Luther-ilta ti 31.10. klo 18. Kuvaesitys Luther-matkalta ja keskustelua uskonpuhdistuksesta. Maire Lyytinen.

Raamattupiiri ma 6.11. klo 13.

Vanhemman väen palvelupäivä ti 7.11. klo 11. Ruokailu ja kahvi 5 €/hlö.

Mielenterveyskuntoutujien ryhmä ti 14.11. klo 13.

Elsan kerho to 16.11. klo 11.

Mielenterveyskuntoutujien omaisryhmä ma 20.11. klo 14.

Raamattupiiri ma 27.11. klo 13.

Syntymäpäiväjuhla 70-, 80-, 90- sekä yli 90-vuotiaille ti 28.11. klo 16. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Pirjo Sonninen.

KAAVIN SEUTU – MUUT

Kaikille avoin vanhemman väen lauluhetki ke 25.10. klo 13. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Palvelukeskuksen aulassa.

Elsan kerho Maarianvaarassa to 2.11. klo 14. Pauli Tuppu-raisella, Kurolantie 69.

Elsan kerho Luikonlahden koululla to 23.11. klo 14.

Kaikille avoin vanhemman väen lauluhetki ke 29.11. klo 13. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Palvelukeskuksen aulassa.

MUURUVEDEN KIRKKO

Kustilankuja 1

Messu su 29.10. klo 13. Eino Keihänen, Matti Saarela.

Pyhäinpäivän iltamessu la 4.11. klo 19. Eino Keihänen, Matti Saarela. Kirkkokuoro.

Sanajumalanpalvelus su 5.11. klo 13. Eino Keihänen, Matti Saarela. Kuvasaarna Anna-Liisa Keihänen, Lutherin tie uskonpuhdistajaksi.

Messu su 12.11. klo 13. Miia Gabel, Taru Parviainen.

Messu su 19.11. klo 13. Eino Keihänen, Matti Saarela. Yhteiset seniorisyntymäpäivät messun jälkeen srk-talossa. Kirkkokahvit.

MUURUVEDEN SEUTU – MUUT

Sanajumalanpalvelus pappilassa su 26.11. klo 13. Eino Keihänen, Matti Saarela. Muuruveden pappila 110 vuotta. Jumalanpalveluksen jälkeen juhlakahvit ja yhdessäoloa. Papintie 16.

NILSIÄN KIRKKO

Kirkonmäentie 1

Siioninvirsiseurat ke 25.10. klo 18. Simo Korkalainen.

Parisuhdetapahtuma. Jukka Salmisen konsertti Sinun kanssasi huomiseen la 28.10. klo 14. Eino Keihänen, Annette

Kärppä-Leskinen. Lauluja ja tarinoita parisuhteesta.

Messu su 29.10. klo 10. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen.

Pyhäinpäivän iltakirkko la 4.11. klo 19. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen.

Messu su 5.11. klo 10. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen. Saarna Osmo Korkalainen.

Herättäjän kirkkopyhä ja seurat.

Siioninvirsiseurat su 5.11. klo 11.30.

Sanajumalanpalvelus su 12.11. klo 10. Raili Pursiainen. Kanttorina Arja Linnea Ahonen. Pystykahvit.

Kansanlähetyksen sanan ja yhteyden ilta ti 14.11. klo 18. Juhani Pyykkönen ja Pekka Huttunen.

Messu su 19.11. klo 10. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen. Messun jälkeen klo 11.30

seniorisynttärinjuhla 70, 80, 90 ja yli 90 vuotta täyttävälle. Paikka tarkentuu myöhemmin. Simo Korkalainen.

Messu su 26.11. klo 10. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen.

NILSIÄN SEUTU – MUUT

Sotiemme veteraanien kerho to 26.10., 9.11. ja 23.11. klo 11.

Sänkimäki-Konttimäen kyläseurat to 2.11. klo 18 Kaarina Leskisellä, Annamarintie 386. Eino Keihänen.

Lastulahden kyläseurat pe 3.11. klo 18 Eeva-Liisa ja Kalle Korhosella, Lastulahdentie 164. Simo Korkalainen.

Siionin virsien veisuut ti 7.11. klo 14. Mailan kammarissa.

Reittiö-Lehtomäen kyläseurat ti 7.11. klo 19 Eila Väänäsellä, Viitasentie 9. Simo Korkalainen.

Miesten virsi-ilta ti 14.11. klo 18 Mailan kammarissa. Simo Korkalainen.

Siioninvirsiseurat ke 15.11. klo 18 Tytti Lintusella ja Ari Pitkäsellä, Laitisenmäki 686. Simo Korkalainen.

Pajulahti-Ranta-Sänkimäen kyläseurat su 19.11. klo 18 Raija ja Kalervo Penttissellä, Kortteisenmäentie 210. Eino Keihänen.

Näpertäjien myyjäiset ja arpajaiset ma 20.11. klo 10. Näpertäjien myyjäiset ja arpajaiset Koposen liikehuoneistossa Nilsin keskustassa viikon 47 ajan. Lähetystyön hyväksi.

Retki Miesten adventtitapaamiseen Paltamoon la 9.12. Retken hinta 45 euroa + matkat. Ilm. 30.11. mennessä Simo Korkalainen 040 4888 671.

RIISTAVEDEN KIRKKO

Joensuuntie 2505

Konsertti: Ilkka Heinonen, jouhikko la 28.10. klo 15. Ladogan joutzicandele-cuningat. Ilkka Heinonen soittaa karjalaista ja keskiaikaista jouhikkomusiikkia. Kuopion Kamarimusiikkiseura. Ohjelma 10 €.

Messu su 29.10. klo 10. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura.

Pyhäinpäivän iltamessu la 4.11. klo 16. Reijo Leino, Marjaana Mäkinen,

Riikka Tuura. Kirkon ovet auki klo 14 alkaen kynttilän sytytystä ja kohtaamista varten. Luemme vuoden aikana poisnukkuneiden Järvi-Kuopion seurakunnan vainajien nimet ja sytytämme kynttilät.

Sanajumalanpalvelus su 5.11. klo 10. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura.

Messu su 19.11. klo 10. Marjaana Mäkinen, Taru Parviainen.

Messu su 26.11. klo 10. Uwe Mäkinen. Anne-Mari Kraft.

Minun maani -juhlakonsertti su 26.11. klo 19. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi, Riikka Tuura. Suomi 100

-konsertti. Suomalaista kuoromusiikkia juhluvuoden kunniaksi kolmen kirkkokuoron ja Tuustyttyöjen voimin sekä kanttoreiden esittämänä. Vapaa pääsy.

RIISTAVEDEN SEURAKUNTATALO

Keskustie 2

Perhekerho ti 31.10. klo 9.30. Marjaana Mäkinen, Taru Parviainen, Riikka Tuura. Jaamme leivän-Jeesuksen kanssa samassa pöydässä. Musiikillinen lastenmessu.

Arkinen ateria ti 7.11. klo 11.30.

Sydämeni laulu, Ruukittarien Suomi 100v. juhlakonsertti ke 8.11. klo 18. Taru Parviainen.

Miesten ruokapiiri to 9.11. klo 17.

Isänpäivän sanajumalanpalvelus su 12.11. klo 10. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura. Kahvit.

RIISTAVEDEN SEUTU – MUUT

Keskustie 2

Miesten lenkkiپیiri ma 30.10. ja 27.11. klo 18 Op:n tiloissa.

SÄYNEISEN KIRKKO

Kirkkoharjuntie 2

Messu su 29.10. klo 13. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 13. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen. Vainajien muistaminen ja kynttilöiden sytytys messun yhteydessä. Myykeitto tarjolla klo 12.

Sanajumalanpalvelus su 5.11. klo 13. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen. Herättäjän kirkkopyhä.

Messu su 12.11. klo 13. Raili Pursiainen. Kanttorina Arja Linnea Ahonen.

Messu su 19.11. klo 13. Reijo Leino, Annette Kärppä-Leskinen. Eläkeliiton kirkkopyhä. Kirkkokahvit.

Messu su 26.11. klo 13. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen. Saarna Jaro Julkunen. Herättäjän kirkkopyhä. Kirkkokahvit ja seurat messun jälkeen.

SÄYNEISEN SEURAKUNTAKOTI

Kirkkoharjuntie 2

Seurakuntakerho to 26.10., 9.11. ja 23.11. klo 12.

Lähetyskahvila to 2.11. klo 12.

Myykeitto la 4.11. klo 12. Keittoa voi

TAPAHTUU

Lehtimajajuhla

Alavan kirkossa vietetään lehtimajajuhlaa pe 10.11. klo 18. Juhla alkaa klo 18 konsertilla. Musiikin lisäksi esillä on kuvia ja tietoa lehtimajajuhlasta. Konsertissa mukana Zipporim & ARMO-bändi, Leila Savolainen, Tarja Särenevirta ja Ariela Toivanen. Kirkkoon on rakennettu lehtimaja.

Ateria alkaa klo 19 ateria seurakuntasalis-sa. Menussa on mm. Juudean nuorten sienikeittoa ja Galilean kanaa juurespedillä. Miehet tarjoilevat ruoan pöytiin! Aterian hinta aikuisilta 15 €, alle 12-vuotiailta 5 € ja alle 4-vuotiaat ruokailevat ilmaiseksi.

Liput varattava ennakoon. Varaukset pe 3.11. saakka sisko.paulus@evl.fi tai 040 4848 286 ark. 9 – 15.

Illan aikana myös arpajaiset. Juhlan tuoto menee lähetystyöhön sekä Jad Hashmonan työlle.

Puikot ja vasarat heilumaan

Puikko-Piiat ja Vasara-Vesat kokoontuvat Vehmersalmen seurakuntakodilla to 9.11. klo 13. Puikko-Piiat neulovat yhdessä hauskoja sukkia kastelajoiiksi vehmersalmelaisille ja koulun etaluokkalaisille.

Vasara-Vesat puolestaan tarjoavat kerta-luonteista apua yksityisten kotien pienissä töissä. Näppärästi hoituu vaikkapa rullaverhojen asentaminen, taulukoukkujen kiinnittäminen, ruohonleikkuu, lumenluonti, lehden ääneen lukeminen tai ostoksien suorittaminen.

Puikko-Piiat ja Vasara-Vesat haluavat auttaa, tuoda iloa ja vahvistaa yhteyttä Vehmersalmen alueeseurakunnassa.

Jos kiinnostuit, tule rohkeasti joukkoihin! Voit itse päättää, minkä verran haluat olla mukana ja millaisia taitoja haluat käyttä.

Lähde kirkkokaveriksi

Männistön seurakunta etsii kirkkokavereita auttamaan mm. ikäihmisiä pääsemään helpommin kirkkoon. Kirkkokaveri tarjoaa kirkossakäyntiseuraa samalla kun kuljettaa kyydin tarpeessa olevan omalla autollaan kirkkoon tai kävelee kirkkomatkan yhdessä autettavan kanssa. Kaveri ja autettava voivat sopia yhdessä milloin ja kuinka usein kirkkoon mennään.

Lähde mukaan auttamaan tai kerro, jos tarvitset itsellesi kirkkokaveria: Anne-Mari Mertanen 040 4848 406.

Myös muissa seurakunnissa on kysyntää kirkkokavereille. Jos kiinnostuit, ota yhteys oman seurakuntasi työntekijään tai katso avoimia tehtäviä www.vapaaehtoistyö.fi.

Löydä lisää tapahtumia

SEURAKUNNAT 25.10.–29.11.2017

ostaa lähetystyön hyväksi myös omiin astioihin.

Lähetytskahvila to 16.11. klo 12. Simo Korkalainen.

Siioninvirsiseurat su 26.11. klo 14.30.

TUUSNIEMEN KIRKKO

Keskitie 21

Pyhäinpäivän iltakirkko la 4.11. klo 18. Paula Hagman-Puustinen, Taru Parviainen. Muistamme poisnukkuneita. **Minun maani -juhlakonsertti** la 25.11. klo 15. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi, Riikka Tuura. Suomi 100 -konsertti. Suomalaista kuoromusiikkia juhluvuoden kunniaksi kolmen kirkkokuoron ja Tuustyttyöjen voimin, sekä kanttoreiden esittämänä. Vapaa pääsy.

TUUSNIEMEN SEURAKUNTAKOTI

Koivukuja 2

Lohdutuksen ja toivon lauluja pe 27.10. klo 18. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Jukka Kervinen ja Sari Siltavuori laulavat lohdutuksen ja toivon lauluja. Vapaa pääsy.

Messu su 29.10. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Messun jälkeen kirkkokahvit ja runonyttestit.

Uskonpuhdistuksen muistopäivän messu su 5.11. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Taru Parviainen. Kirkkokahvit. **Isänpäivä- ja huttujuhla** ke 8.11. klo 12. Paula Hagman-Puustinen. Yhteistyössä Eläkeliiiton kanssa.

Lähetyspiiri pe 10.11. klo 12. Paula Hagman-Puustinen. Minna Puustinen. **Isänpäivän messu** su 12.11. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Messun jälkeen Isänpäivän seurat Hupeissa.

Brief Case-englannin kerho ti 14.11., 21.11. ja 28.11. klo 18.

Seniorisynttärarit pe 17.11. klo 13. Paula Hagman-Puustinen, Taru Parviainen. Yhteiset syntymäpäivät 70, 80, 90 ja 91, 92 jne. täyttäneille.

Sanajumalanpalvelus su 19.11. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Tuustyöt. Liperin naisten piirin vierailu. Jumalanpalveluksen jälkeen kasviskeittolounas. **Virkistyspäivä** ke 22.11. klo 10. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Minna Puustinen. **Kuukausiseurait** to 23.11. klo 11. **Messu** su 26.11. klo 10. Pauliina Vuorinen. Kirkkokahvit.

TUUSNIEMEN SEUTU – MUUT

Keskustie 2

Tuusnimen hautausmaan siivoustalkoot ke 25.10. klo 9 alkaen. Ruokailu järjestetään. **Virkistyspäivä Eräveikkolassa** to 26.10. klo 10. Ruokailu 5 €. **Työseurat Eeva ja Raimo Savolaisella** to 2.11. klo 14 Kaavintie 588. Paula Hagman-Puustinen. **Isänpäivän yhteiskristilliset seurait** Kristillinen toimintakeskus

Hupelissa su 12.11. klo 12.30. Paula Hagman-Puustinen. Kyyti - ja ruokailumahdollisuus (yht. 15 e) Hupeissa. Lisätiedot Eino Räsänen 0500 671 898.

Kotiseurat Mairit ja Hannu Koposella to 16.11. klo 13. Paula Hagman-Puustinen. Mukana Kansanlähetyks.

VEHMERSALMEN KIRKKO

Lempeläntie 17

Messu su 29.10. klo 13. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 13. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura. Muistamme vuoden aikana poisnukkuneita läheisiämme sytyttämällä heille kynttilän. **Sanajumalanpalvelus - 500 vuotta reformaatio** su 5.11. klo 13. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura. **Messu isänpäivänä** su 12.11. klo 13. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura. Kirkkokuoro. Lounas seurakuntakodissa. **Messu** su 19.11. klo 13. Uwe Mäkinen, Taru Parviainen. **Messu** su 26.11. klo 13. Uwe Mäkinen. Anne-Mari Kraft.

VEHMERSALMEN

SEURAKUNTAKOTI

Lempeläntie 15

Puurokammari to 26.10. klo 11 salissa. **Jaamme leivän - Jeesuksen kanssa samassa pöydässä** to 2.11. klo 9.30. Uwe Mäkinen, Taru Parviainen, Riikka Tuura. Musiikillinen lastenmessu, klo 11.00 yhteinen lounas. **Varttuneen väen virkistyspäivä** to 9.11. klo 11.

Puikko-Piiat ja Vasara-Vesat

to 9.11. klo 13. Uwe Mäkinen. Tule auttamaan! Tarjoamme yhdessä alueseurakunnalle ja vehmersalmelaisille kertaluonteista apua kirkon ja kodin pienissä töissä. Pienillä asioilla saamme aikaan suurta iloa. **Kokki-ukot** ti 14.11. klo 17. Uwe Mäkinen. Mitä useampi kokki sen sakeampi soppa. Miehet mukaan kokkaamaan ja syömään.

VEHMERSALMEN SEUTU – MUUT

Muskari MLL perhekahvilassa ke 25.10. klo 10. Riikka Tuura. Vehmersalmen asukastuvalla.

KALLAVESI

Kallaveden seurakunnan toimisto
040 4848 327, ma–pe klo 9–15
kallavesi@evl.fi

KALLAVEDEN KIRKKO

Rauhalahdentie 21

040 4848 336

Messu su 29.10. klo 10. Sanna Alanen, Anni Tanninen, Richard Nicholls ja Dolce.

Myrskylyhtymessu su 29.10. klo 18. Matti Pentikäinen, Mari Vuola-Tanila. Lapsikuoro, nuorten lauluryhmä, Lähde-bändi ja Pauli Voutilainen, hanuri. Kirkkokahvit.

Sulassa sovussa – Ikäihmisten oma piiri ke 1.11. klo 10. Koulutussalissa, ennen arkista ateriaa. Seuraavan kerran 15.11.

10-Synttärarit ke 1.11. klo 18. Sirpa Nummenheimo, Mari Vuola-Tanila. Lapsikuoro. Vuosina 2006 ja 2007 syntyneille Kallaveden seurakunnan jäsenille perheineen. Ohjelmassa kirkkohetki, tarjoilua ja yllätysesiintyjä. Ilm. Eija Huuskonen 040 4848 378 tai eija.huuskonen@evl.fi. **Messu** la 4.11. klo 10. Juha Määttä, Sirpa Nummenheimo, Mari Vuola-Tanila. Aliisa Pehkonen, viulu ja Nelli Pehkonen, sello.

Pyhäinpäivän sävelhartaus la 4.11. klo 18. Veli Mäntynen, Anni Tanninen, Anna-Mari Linna. sello, Eeva Kivioja, urkuri. Tilaisuudessa luetaan viime pyhäinpäivän jälkeen poisnukkuneiden seurakuntalaisemme nimet. Omaiset voivat sytyttää kynttilän läheisenne muistolle. Kirkkotilaisuuden jälkeen iltakahvit ja mahdollisuus tavata seurakuntamme papistoa.

Lähetysteemainen koko kansan kirkkopyhä su 5.11. klo 10. Sirpa Nummenheimo, Anni Tanninen, Mari Vuola-Tanila. Aamupuuro klo 9, messu klo 10. Messun jälkeen toimintapisteissä Marja-Liisa Mrcela kertoo lähetystyöstä Kroatiassa. Ristiaskartelua, pelejä ja tekemistä pallohallissa. Voit myös kuvauttaa itsesi jalkapuuassa. Lounas alkaen klo 11.45.

Agricola-seminaari Mikael Agricola ja Suomen kansa su 5.11. klo 13. Luento Kaisa Häkkinen, suomen kielen professori emerita, Turun yliopisto. **Appuun Agricola! Uskonpuhdistus Savossa** su 5.11. klo 15 ja 18. Musiikkinäytelmän ensi-ilta. Musiikkinäytelmän käsikirjoitus Eeli Klemetti, ohjaus Mika Juusela ja musiikin sävellys Richard Nicholls. Vapaa pääsy. **Perheraamattupiiri** su 5.11. klo 16.30. Kirkon alakerrassa. Lisätietoja tuula.holmlund@gmail.com. Seuraavan kerran 19.11.

Isänpäivän messu su 12.11. klo 10. Juha Määttä, Matti Pentikäinen, Richard Nicholls. Dolce Minores. Kirkkokahvit. **Raamattupäivä** la 18.11. klo 10. Juha Määttä, Anni Tanninen. Aiheena Usko. Luentoja pitää Kallaveden seurakunnan omat papit: Juha Määttä ja Anni Tanninen. Ruokailu 6 euroa. Vapaa pääsy.

Messu su 19.11. klo 10. Matti Pentikäinen, Anna-Mari Linna. Seniorikuoro.

Pyhäkoulu su 19.11. klo 10 alakerran kerhuhuone.

4-vuotias synttärarit su 19.11. klo 16.

Juha Määttä, Mari Vuola-Tanila.

Messu su 26.11. klo 10. Matti Pentikäinen, Richard Nicholls. Dolce. Gideonit mukana, saarna Jorma Kalajoki.

Koko perheen jouluaskarteluilta ti 28.11. klo 18. Richard Nicholls. Illassa hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi!

1.-3. lk. poikien sählyleiri 25.-26.11.

Ryttyllä, ilmoittautumiset netin kautta. **1.-6. lk. poikien leiri 15.-17.12** Ryttyllä yhteistyössä Puijon seurakunnan kanssa, ilmoittautumiset 13.-26.11. netin kautta. Lisätietoja leireistä ilmoittautumisohejeineen:

kuopionseurakunnat.fi/kallaveden-seurakunta/kouluikaiset. Lisätietoja toiminnasta: Eija Huuskonen, 040 4848 378. **Perinteiset Lähetyksmyyjäiset** la 2.12. klo 11. Anni Tanninen. Myynnissä tuoreita leivonnaisia, porkkana- ja lanttulaatikoita, käsitöitä. Ohjelmassa hartaus, arpajaiset sekä ruokailu ja kahvila. Tuotto Kallaveden lähetyksille.

PETOSEN SEURAKUNTATALO

Pyörönkaari 21

Perhekerho to 26.10. klo 9.30.

Perhekerho kokoontuu torstaisin.

Petrosen messu su 12.11. klo 17. Anni Tanninen.

Kutsu yhteyteen -messu su 19.11. klo 17. Anni Tanninen.

Miestenpäivä la 25.11. klo 11. Raamattuopetusta, Jorma Kalajoki, Veljesseurat; Rauno Perälä, Timo Oksanen, Jari Miettinen ja Seppo Vänskä. Klo 17 Kaikille avoin messu, saarna Seppo Väisänen, liturgia Mikko Väisänen. Musiikissa Tukipilari-yhtye. Tilaisuuden juontaa Jukka Vasara ja tilaisuudessa kirjamyyni.

Petrosen messu su 26.11. klo 17. Sirpa Nummenheimo.

Koko perheen jouluaskarteluilta ke 29.11. klo 18. Richard Nicholls. Illassa hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi!

KALLAVEDEN SEUTU – MUUT

Hyvän hoidon päivä ke 25.10. ja 29.11. klo 10 Ryttyyn leirikeskuksessa. Omaishoitajille, hoidettaville ja kuljetuspalvelun piireissä oleville. Ilm. diakoniatuomioon 040 4848 332 ma klo 10-11. (Voit jättää myös viestin vastaajaan).

Niemisjärven olotilatorstai to 26.10. klo 11.30. Riitta Reima.

Ryttyyn kylän lähetyspiiri to 26.10. klo 13 Anni ja Onni Krögerillä, Siltapuro 2. Anni Tanninen.

Haminalahden työseurat ma 30.10. klo 18.30 Ella Maapurolla, Pyörönkaari 15. Martti Olsen.

Miesten raamattupiiri to 2.11. klo 18.30. Jynkänvuoren kerhohuoneella, Isännäntie 22. Seuraavan kerran 16.11.

Miesten lenkkiipiiri ti 7.11. klo

17.15. Ryttyyn leirikeskuksessa. Reippaan lenkkeilyn, rantasaunan ja iltapalan jälkeen Tauno vie lenkkiipiiriläiset nojatuolimatkallemme *Ihmisen elämänsaari* -kuvatarinan ja miesten kokemusten merkeissä sekä pitää iltahartauden. Seuraavan kerran 28.11. aiheena liikunnan käypähoito ja liikkuvuusharjoittelu.

Ryttyyn kylän lähetyspiiri to 9.11. klo 13. Juha Määttä. Erkki ja Kirsti Oinosella, Poikkimäki 6.

Miesten sauna- ja sananilta pe 10.11. klo 17.30. Poukaman leirikeskuksessa. *Esimerkkejä hengellisistä herätyksistä*, Jari Muta.

Haminalahden työseurat ti 14.11. klo 18.30. Sirpa Nummenheimo. Marja ja Matti Hiltusella, Haminamäentie 92.

Niemisjärven olotilatorstai to 23.11. klo 11.30. Sanna Alanen.

Ryttyyn kylän lähetyspiiri to 23.11. klo 13 Rajja ja Esko Väisäsellä, Matomäki 39. Veli Mäntynen.

Koko perheen jouluaskarteluilta to 30.11. klo 18. Mari Vuola-Tanila. Jynkänvuoren kerhohuoneella, Isännäntie 22. Illassa hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi!

VEHMASMÄEN KAPPELI

Sotkanniemi 15, Hiltulanlahti

Esikoislestadiolaisten seurait su 29.10. klo 16. Seuraavan kerran 19.11. ja 26.11.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 13. Sanna Alanen, Anna-Mari Linna.

Eteläkuopion diakonia- ja lähetyspiiri to 9.11. klo 13. Sanna Alanen.

Koko perheen jouluaskarteluilta to 30.11. klo 18. Anna-Mari Linna. Illassa hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi.

HIRVILAHDEN KAPPELI

Länsirannantie 2410

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 13. Veli Mäntynen, Richard Nicholls kanttori, Colin Nicholls urkuri.

KARTTULAN KIRKKO

Kirkkotie 23

Messu su 29.10. klo 10. Matti Pentikäinen, Anne Keränen. Kirkkokuoro. Messun jälkeen kirkkokahvit, myyjäiset ja kuorolaulua seurakuntakodilla. **Pyhäinpäivän iltakirkko** la 4.11. klo 18. Johanna Porkola, Anne Keränen. Marja Aira, viulu. Jumalanpalveluksessa sytytetään kynttilä vuoden aikana poisnukkuneille. **Messu** su 5.11. klo 10. Veli Mäntynen, Anne Keränen. Saarna Petri Tiusanen Parikanniemi-säätiöstä. Messun jälkeen seurait Kanniaisilla, Kärkkäläntie 1556. Seuroissa mukana Petri Tiusanen. **Messu** su 19.11. klo 10. Sanna Alanen, Mari Vuola-Tanila. Messun jälkeen Lähetyksen ja Diakonian yhteinen puurotapahtuma Karttulan seurakuntakodilla klo 11.30. **Messu** su 26.11. klo 10. Johanna Porkola, Anne Keränen. Gideonien kirkkopyhä.

TAPAHTUU

Myrskylyhtymessu tuo valoa pimeään

Myrskylyhtymessua vietetään Kallaveden kirkossa taas su 29.10. klo 18.

Elämässä riittää myrskyjä, vastatuulta ja joskus täydellisiä haaksirikkojakin. Onneksi välillä on myös tyyntä säätä. Tämän kaiken keskellä joutuu toisinaan kysymään pitävää ankkuripaikkaa ja turvasatamaa itselle ja läheisille.

Jo perinteeksi muodostunut myrskylyhtymessu on kaikenikäisille sopiva, matalan kynnyksen tilaisuus. Valopilkkua pimeämmän syksyn keskellä.

Messussa mukana lapsikuoro, nuorten lauluryhmä, Lähde-bändi ja hanuristi Pauli Voutilainen.

Tilaisuuden jälkeen ilta jatkuu kirkkokahvien merkeissä.

Joulu-askarteluilta Kallavedellä

Kallaveden seurakunnassa järjestetään marraskuussa koko perheen jouluaskartelu-iltoja. Illan aikana on tarjolla pientä purtavaa. Askartelun lisäksi vietämme hartauden. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi askarteluja varten.

- **Kallaveden kirkossa** ti 28.11. klo 18
- **Petrosen seurakuntatalolla** ke 29.11. klo 18
- **Jynkänvuoren kerhohuoneella** to 30.11. klo 18
- **Vehmasmäen kappelilla** to 30.11. klo 18
- **Karttulan seurakuntakodilla** to 30.11. klo 18
- **Maaninkatalolla** ke 29.11. klo 17.30

Männistöissä tapahtuu

Elämää etsimässä -kerho kokoontuu Pyhän Johanneksen kirkolla torstaina 26.10. klo 14.30. Kerhossa pohditaan yhdessä, millaisia teesejä tämän ajan elämässä tarvitsemme? Kerho tarjoaa kohtaamisia, hengen ravintoa ja naurua. Kyyneleitäkään ei aina välttyä.

Syntisten yötä vietetään Pyhän Johanneksen kirkossa tuomiosunnuntaita edeltävänä lauuantaina 25.11. klo 16-22. Illan aikana luvassa on tangomessu, yhteislaulua ja konsertti. Myynnissä on myös pientä syötävää Kirkon Ulkomaanavun hyväksi.

Löydä lisää tapahtumia

KARTTULAN SEURAKUNTAKOTI Kissakuusentie 14

Rukousilta to 26.10. klo 18. Yhteistä rukousta. Seuraavan kerran 26.11. klo 18. **Iltamessu** su 12.11. klo 17. Johanna Porkola, Anne Keränen. **Sanan ja laulun ilta** ti 14.11. klo 18. Johanna Porkola, Anne Keränen. Marja-Leena Niinivaara-Koskell, Kaarina Hoffrén. Yhteistyössä Tervon seurakunnan ja Karttulan Vapaakirkon kanssa. **Koko perheen jouluaskarteluilta** to 30.11. klo 18. Anne Keränen. Illassa hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi.

SYVÄNNIEMEN KIRKKO Kuttajärventie 117

Appuun Agricola! Uskonpuhdistus Savossa pe 27.10. klo 18. Matti Pentikäinen, Johanna Porkola, Richard Nicholls. Musiikinäytelmän käsikirjoitus Eeli Klemetti, ohjaus Mika Juusela ja musiikin sävellys Richard Nicholls. Vapaa pääsy.

KARTTULAN SEUTU – MUUT

Körttiseurait ke 25.10. klo 19. Johanna Porkola, Raili Pursiainen. Hirvijärven leirikeskusten kappelissa. Kahvit 18.30. Helena Ravolaisen eläkkeellelähtöseurat. **Hautausmaan siivoustalkoot** to 26.10. klo 8. Syvänniemen hautausmaalla. Talkoolounas kirkonmaällä. **Ehtoollishartaus Karttulan sairaalassa** to 26.10. klo 13.30. Veli Mäntynen, Anne Keränen. **Raamattupiiri** ma 30.10. klo 18. Syvänniemen pappilassa. **Virsimatinea Karttulan sairaalassa** to 2.11. klo 13. Johanna Porkola, Anne Keränen. Lauletaan tuttuja- ja toivevirsiä. **Ehtoollishartaus Jaakkolassa** to 9.11. klo 13.30. Johanna Porkola. **Hartaus Ainolassa** to 16.11. klo 13. Tuula Makkonen. **Ehtoollishartaus Karttulan sairaalassa** to 16.11. klo 13.30. Johanna Porkola, Anne Keränen.

MAANINGAN KIRKKO Maaningantie 33

Ristin Maa -konsertti ja perheiden puuhapäivä la 28.10. klo 13. Talvikki Attila-Pekonen. Ilon Säteet lapsikuoron ja nuorten musapajan bändikonsertti. Klo 15 perheiden puuhapäivä Maaninkatalolla. **Messu** su 29.10. klo 10. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen. **Pyhäinpäivän iltakirkko** la 4.11. klo 18. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen. Soitinmusiikkia. **Uskonpuhdistuksen muistopäivän messu** su 5.11. klo 10. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen ja kirkkokuoro. **Messu** su 12.11. klo 10. Veli Mäntynen, Anne Keränen. Messun jälkeen isänpäivälounas Maaninkatalolla. **Messu** su 19.11. klo 10. Oona Huttunen, Talvikki Attila-Pekonen. **Messu** su 26.11. klo 10. Raija Jokela, Anna-Mari Linna. Gideonien kirkkopyhä. **Muistojen äärellä -konsertti** su 26.11. klo 14. Raija Jokela. Raimo Hoffren.

MAANINKATALO Maaningantie 32

Hetkinen Raamatun äärellä to 26.10. klo 17.15. Kokoontumiset joka toinen viikko. **Kirkonkylän srk-piiri** ti 31.10. klo 13. Seurakuntasalissa. Seuraavan kerran 21.11. **Surun maastossa -tilaisuus** la 4.11. klo 16 seurakuntasalissa. Raija Jokela, Sari Kärhä, Talvikki Attila-Pekonen. Kahvitarjoilu. **Arkinen ateria** ti 14.11. klo 11. **Lähetystyön Joulupuoti** la 25.11. klo 10. Seurakuntasalissa. Maanigan joulukauden avaus. **Koko perheen jouluaskarteluilta** ke 29.11. klo 17.30. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen. Hartaus, erilaisia askarteluja sekä pieni tarjoilu. Varaa mukaan omat nimikoidut sakset ja pussi.

MAANINGAN SEUTU – MUUT

Reipas perhekahvila Käärmelähdén koululla to 26.10. klo 9. Seuraavan kerran 23.11. **Kirpputori Ilmonpisara** pe 27.10. klo 10. Kirpputori avoinna perjantaisin ja lauantaitsin. **Käsityöpiiri** ma 30.10. klo 12 Kirpputori Ilmonpisarassa. Seuraavan kerran 13.11. ja 27.11. **Crux cafe -nuortenilta Komppiksessa** to 2.11. klo 18.30. **Olkari Päivilässä** ma 6.11. klo 17. Hanna Rasa. **Ystävät laitoksissa** ma 20.11. klo 13.30. Hanna Rasa.

MUUT

Varikko-ilta su 19.11. klo 17. Petosen seurakuntatalon takkahuoneessa. Mari ja Heikki Vuola-Tanila: Perhe-elämän, parisuhteen ja oman ajan yhteensovittaminen, osa 2. Lisätietoja porkola.minna@gmail.com

Männistön seurakunnan toimisto
040 4848 379, ma–pe klo 9–15
mannisto@evl.fi

PYHÄN JOHANNEKSEN KIRKKO Ampujanpolku 2

040 4848 386 **Elämää etsimässä -kerho** to 26.10. klo 14.30. Heikki Hyvärinen. Millaisia teesejä tämän ajan elämässä tarvitsemme? **Messu** su 29.10. klo 10. Aulikki Mäkinen, Salla Tyrväinen, Johanna Isokangas. Timo Reuhkala. Lähetyslounas ja -kahvit, vapaaehtoinen maksu. Timo Reuhkala kertoo SanSa-lähetysjärjestön kuulumisia. **Hyvän mielen arkinen ateria** to 2.11. ja 16.11. klo 11. Ateria klo 11, klo 12-13 raamattuopetusta, Heikki

Hyvärinen. Päivän hinta 5 € sisältää linja-autokuljetuksen: Klo 10.25 Kelloniemen Sale, klo 10.27 Itkonniemi (Malminkatu 13 pysäkki), klo 10.30 Sotilaspojankadun pysäkki, klo 10.30 Tellervonkadun pysäkki, klo 10.30 Lönnrotinkadun pysäkki (Lönnrotinkatu 11 kohdalla), klo 10.35 Pohjolankadun pysäkki (Pohjolankatu 28 kohdalla), Killisenkatu, Pohjolankatua Lönnrotinkadulle, klo 10.40 Saariaitan pysäkki, klo 10.45 Pyhän Johanneksen kirkko. Paluu klo 13.30. **Pyhäinpäivän messu** la 4.11. klo 10. Elina Knuuttila, Aulikki Mäkinen, Heikki Mononen. **Pyhäinpäivän muistohetki** la 4.11. klo 16. Heikki Hyvärinen, Elina Knuuttila, Aulikki Mäkinen, Salla Tyrväinen, Johanna Isokangas, Heikki Mononen. Tilaisuudessa sytytetään muistokynttilät viime pyhäinpäivän jälkeen poisnukkuneille seurakuntalaisille. **Uskonpuhdistuksen muistopäivän messu** su 5.11. klo 10. Heikki Hyvärinen, Salla Tyrväinen, Johanna Isokangas. Kirkkokuoro. Teesien naulaaminen. **Siioninvirsiseurat** su 5.11. klo 18. Heikki Hyvärinen. Aholansaaren toimitusjohtaja Anne Tuomainen. **Messu** su 12.11. klo 10. Elina Knuuttila, Salla Tyrväinen, Heikki Mononen. **Messu** su 19.11. klo 10. Heikki Hyvärinen, Johanna Isokangas. **Miesten piiri** ke 22.11. klo 18. Heikki Hyvärinen.

Syntisten yö la 25.11. klo 16–22. Tangomessu ja konsertti. Heikki Hyvärinen, Aulikki Mäkinen, Heikki Mononen. **Messu** su 26.11. klo 10. Aulikki Mäkinen, Johanna Isokangas. **Suomi 100 -juhlavuoden musiikkinäytelmä** **Elettiin sitä ennenkin** ke 29.11. klo 12 ja 18 sekä to 30.11. klo 12 ja 18.

MUUT

Virsi Goes Kapakka - Virsiä ja olutta Lutherin hengessä Ravintola Ampiaisessa, Lönnrotinkatu 32, ke 25.10. klo 18. Heikki Hyvärinen, Heikki Mononen. **Messu Mäntylän palvelutalolla** su 29.10. klo 13. Heikki Hyvärinen, Aulikki Mäkinen, Johanna Isokangas. **Hartaus Mäntylän palvelutalolla** to 9.11. klo 13.30. Sami Mitsman. **Kirkkohetki Melankatu 10 toimintakeskuksella** su 12.11. klo 13. Salla Tyrväinen, Heikki Mononen. **Messu Mäntylän palvelutalolla** su 19.11. klo 13. Heikki Hyvärinen, Johanna Isokangas. Anne-Mari Mertanen.

Puijon seurakunnan toimisto

040 4848 410, ma–pe klo 9–15
puijo@evl.fi

PUIJON KIRKKO Taivaanpankantie 3

040 4848 419 **Arki-illan gregoriaaninen vesper. Sinä olet minuun turvani** pe 27.10. klo 18. Joona Saraste. Sibelius-Akatemian opiskelijat, ohjaaja MuT Hilikka-Liisa Vuori. **Vox Silentiin laulutyöpaja** la 28.10. klo 12. Johanna Korhonen, Hilikka-Liisa Vuori. Työpajan jälkeen klo 13.15–14.30 esitelmät Tuomas Akvinolaisen liturgiasta ja laulujen kielestä FT Marika Räsänen ja FT Seppo Heikkinen. Kahvitarjoilu klo 14.30-15. **Vox Silentiin -konsertti. Tuomas Akvinolaisen muistopäivien lauluja** la 28.10. klo 15. Johanna Korhonen, Hilikka-Liisa Vuori. Ohjelma 10 €. **Messu** su 29.10. klo 10. Jaana Marjanen, Mari Voutilainen, Anna Antikainen. Pastori Janne Sironen Kylväjästä saarna. Lapsille pyhäkoulu. Kirkkokahvit ja lähetystilaisuus, Janne Sironen kertoo vammaistyöstä Mongoliassa. **Pyhäinpäivän messu** la 4.11. klo 10. Jaana Marjanen, Mari Voutilainen, Anna Antikainen. Vilho Kananen, sello. **Pyhäinpäivän iltajumalanpalvelus** la 4.11. klo 18. Kari Kuula, Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Seppo Niskanen, laulu. Sytytetään kynttilät viime pyhäinpäivän jälkeen kuolleiden muistolle. **Messu** su 5.11. klo 10. Jaana Marjanen, Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Puijon kirkkokuoro. Lapsille pyhäkoulu. **Kutsu yhteyteen -messu** su 5.11. klo 17. Mari Voutilainen. Opetus Olli Seppänen. Lastenhoito järjestetty. **Messu** su 12.11. klo 10. Jaana Marjanen, Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Lapsille pyhäkoulu. **Valvomisen sunnuntain perhemessu, vauvakirkko ja kaikenikäisten kekkerit** su 19.11. klo 10. Kari Kuula, Jaana Marjanen, Mari Voutilainen, Joona Saraste. Kirkkomuskarilaiset. Lounas. Vyöhyketerapeutti Tiina Puranen neuvoo vauvahierontaa. **SEKL:n 50-vuotisjuhla** la 25.11. klo 15. Teemu Voutilainen. Leif Nummela, Mika Tuovinen, Pentti Rissanen, Panu Rantakokko. Kahvitarjoilu. **Tuomiosunnuntan messu** su 26.11. klo 10. Mari Voutilainen, Teemu Voutilainen, Anna Antikainen. Mieskuoro Kuopio-Kvartetti, johtaa Pekka Kilpeläinen. Lapsille pyhäkoulu. **Siioninvirsiseurat** su 26.11. klo 18. Teemu Voutilainen. Hannu Komulainen, Risto Voutilainen.

PUIJON SEURAKUNTAKESKUS Taivaanpankantie 3

Adventtikuusen koristelu ja hartaus kirkon pihalla ke 29.11. klo 9. Mari Voutilainen, Anna Antikainen. Tuula Pitkänen.

MUUT

Lumen Valo -konserttiliput ennakkomyyntissä to 26.10. klo 9. alkaen Puijon seurakunnan toimistosta 20 €/kpl sis. ohjelman. Vain käteismaksu. Myyntissä ennakkoon viimeistään 30.11. arkisin klo 9-15 p. 040 4848 410. Lippuja rajoitetusti ovelta. Lumen Valo -konsertti on su 3.12. klo 15 Puijon kirkossa. **Poukaman lauluilta** to 26.10. klo 18.30. Lauluryhmä Verso laulaa ja laulattaa Tuomasmessusta tuttuja lauluja ja Nuoren seurakunnan veisuja. Tee- ja kahvitarjoilu. Erkki Pesonen 050 583 1399. Seuraava lauluilta 23.11. Os. Poukamantie 105. **Uuden laulun messu ja ruokaisa iltapala Poukamassa** su 12.11. klo 16. Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Os. Poukamantie 105. **Ranta-Toivalan seurakuntapiiri** ti 14.11. klo 18.30. Jaana Marjanen. Marja-Leena ja Jaakko Jauhiaisella os. Ranta-Toivalantie 239. **Takkailta Poukamassa** ke 15.11. klo 19.

DIAKONIAKESKUS

Vuorikatu 21, Kuopio

Diakoniakeskuksen aulatilat avoinna ma, ke ja pe klo 10–12. Aulatilassa on luettavissa lehtiä ja asiakkaiden on mahdollista varata aikoja eri viranomaisille asiakastietokoneen kautta. Aulatilassa on avoin WiFi-verkko vierailijoita varten. **Diakoniakeskuksen pullakirkko** pe 3.11. klo 10. Seppo Marjanen pitää hartausketten. Kahvitarjoilu. **Katulähetyspiiri** ma 6.11. ja 20.11. klo 14.

MUUT

Kuurojen lähetyspiiri to 26.10., 9.11. ja 23.11. klo 16.30 keskusseurakuntatalo, kerhohuone Samuli.

YHTEINEN NUORISO- JA OPPILAITOSTYÖ

Pappilaklubi pe 27.10. klo 20 Vanhalla Pappilalla. Peter Joukainen. Vapaa pääsy. **Pappilaklubi** pe 24.11. klo 20 Vanhalla Pappilalla. Brosef. Vapaa pääsy.

Kirkkoherranvirasto ja taloustoimisto avoinna arkisin klo 9–11 ja 12–14 p. 017 288 4600 (khranvirasto), 017 288 4620 (talouststo). Haarahongantie 4, 71800 Siilinjärvi. **Poikkeuksellinen aukiolo:** ke 29.11.

TAPAHTUU

Lutherin tarinaa piispa Jolkkosen kertomana

Yle Areenassa on katsottavissa dokumentti ”Martti ja minä”. Luther-tarinoiden kertojana ja reformaation oppaana kirkosta kapakkaan kulkee Kuopion hiippakunnan piispa ja Luther-tutkija **Jari Jolkkonen**.

Reformaattorin tarina kuvaa Martti Lutherin tietä Saksassa ujosta oikeustieteen opiskelijasta katolisen kirkon uhmakkaaksi kriitikoksi. ”Lutherin elämä on jo itsessään dekkari, josta ei puutu vauhtia ja vaarallisia tilanteita. Olennaisempaa on, että siitä lähtee suora lanka suomalaisuuteen. Esimerkiksi Suomen korkeille Pisa-tuloksille ja vahvalle sosiaaliturvalle luotiin pohja jo reformaatioissa. Luther vaati perustamaan kouluja tytöille ja pojille ja erityisiä köyhien kassoja haavoittuvimmasa asemassa olevien auttamista varten. Reformaation merkivuosi ja Suomen itsenäisyys-

den juhlavuosi ovat osittain sisäkkäisiä kertomuksia, vaikka molemmilla on tietysti omat kehityslankansa”, piispa Jolkkonen sanoittaa Lutherin vaikutusta suomalaisuuteen.

Piispa Jari Jolkkonen on tehnyt väitöskirjansa Martti Lutherin ajattelusta ja julkaissut useita reformaatioaiheisia artikkeleita. Dokumentissa Jolkkonen kulkee Saksassa reformaation tärkeimmillä historiallisilla paikoilla, tapaa johtavia Luther-tutkijoita ja kertoo Martti Lutherin isolta osalta tunte-mattomaksi jäänyttä tarinaa.

Dokumentin käsikirjoittajana on Jari Jolkkonen, kuvaajana ja äänittäjänä **Kalevi Pitkääkangas** ja tv-ohjaajana **Satu Väättäinen**. Dokumentin on tuottanut Luterilaisen Kulttuurin Säätiö. Ohjelma on saanut Kirkon mediasäätiön tuotantotukea.

virasto ja taloustoimisto avoinna vain klo 9–11.

www.siilinjarvenseurakunta.fi,
Facebookissa @siilinjarvenseurakunta,
Instagramissa siilinjarvenseurakunta

SIILINJÄRVEN KIRKKO

Haarahongantie 2

Perjantaimessu pe 27.10. klo 18. Marin, Kaisto. Iltatee.

Sanajumalanpalvelus su 29.10. klo 10. Marin, Laitanen, Heiskanen, Kaisto. Rippikoulusunnuntai, mukaan kutsutaan vuoden 2018 rippikoululaisia perheineen.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 10. Laurinkari, Haimilahti, Kaisto.

Pyhäinpäivän muistojuhla la 4.11. klo 18. Laitanen, Marin, Kajava,

Nuorten kuoro. Muistojuhlissa sytytetään kynttilät edellisen pyhäinpäivän jälkeen kuolleille seurakunnan jäsenille. Iltatee.

Messu su 5.11. klo 10. Haimilahti, Laurinkari, Kajava, Sola Gratia -kuoro.

Isänpäivän perhemessu su 12.11. klo 10. Väättäinen, Niskanen, Kaisto, Markkanen.

Messu su 19.11. klo 10. Niskanen, Hofferén, Heiskanen, Hallikainen. Mt-kuntoutujien kirkkopyhä. Messun jälkeen kynttiläkulkue hautausmaalle itsemurhan tehneiden muistoksi.

Perjantaimessu pe 24.11. klo 18. Marin. Iltatee.

Messu su 26.11. klo 10. Hofferén, Väättäinen, Kaisto, Launonen. Omaishoitajien kirkkopyhä.

Rauhanyhdistyksen seurat su 26.11. klo 15.

SIILINJÄRVEN SEURAKUNTATALO

Haarahongantie 4

Kahvila Huili perjantaisin klo 9–12. Kaikenikäisten kohtaamispaikka.

Syystauko 27.10. Jatkuu jälleen 3.11.

Gospel-lattarit to 26.10. klo 18–19. Lattaritansseja gospelmusiikkiin, oman tunnon ja kunnon mukaan. Hintaa 6 € (käteinen, tasaraha). Ohjaajina Heta Malinen ja Jenni Shakya. Ilmoittaudu verkkosivuilla. Lisätiedot jenni.shakya@evl.fi, 044 728 4647.

Arjen Ateria ti 31.10. ja 28.11. klo 11–12 iso sali. Hintaa 5 €.

Lähetyksen sydänäänät ke 1.11. klo 10 lähetyksellari. Laurinkari.

Siioninvirsiseurat to 2.11. klo 14 pieni sali. Hofferén.

Välähdyksiä Lutherilta kuvin, sanoin

ja sävelin to 2.11. klo 18.30 Iso sali. Laitanen, Väättäinen, Kajava, Heiskanen.

Kahvitus alkaa klo 18.

Perjantaikahvila pe 3.11. ja 10.11. klo 18 nuorten kerhotila.

Siionista Sibeliukseen -pianokonsertti su 5.11. klo 15 iso sali. Pianotaiteilija Jouni Somero soittaa reformaation 500 merkkivuoden ja Suomi 100 -juhlavuoden tunnelmissa. Ohjelmassa J. S. Bachin, J. Sibeliuksen ja J. Someron musiikkia. Vapaa pääsy. Käsiohjelma 10 €.

Sanan ja yhteyden ilta ma 6.11. klo 18.30 pieni sali. Matti Malinen.

Donkkis-ilta to 9.11. klo 18–20 päätyäsi.

Raamatunkertomus, yhteislaulua, nyyttarit, toimintapisteitä alakoululaisille. Tervetuloa myös perheen aikuiset. Yhteistyössä Kansanlähetyksen kanssa.

Ehdokkaat esillä -ilta ma 13.11. klo 17–18 iso sali.

Tule tutustumaan Siilinjärven seurakunnan kirkkoherraksi hakeneisiin Arja Huuskoseen, Olli Kortelaiseen, Matti Oikariseen ja Antti Ylöseen. Tilaisuuden juontaa lääninrovasti Oiva Malinen. Kahvitarjoilu klo 16.45.

Vanhemmuuden Palikat su 19.11. klo 16. Lastenhoito ja iltapala.

Maksuton ja kaikille avoin. Ilmoitathan lastenhoitotarpeesi ennakkoon: 044 728 4646.

Lähellä sinua – omaishoitajien tapahtuma to 30.11. klo 13–15. Kahvit klo 13 päätysalissa, teatteriesitys *Muistoissa kosketetut* isossa salissa. Tilaisuus on suunnattu kaikille läheistään hoitaville. Lisätietoja: diakoni Kirsi Launonen 044 728 4643.

VUORELAN KIRKKO

Rissalantie 2

Donkkis-ilta ke 25.10. ja 15.11. klo 18–20. Raamatunkertomus, yhteislaulua, nyyttarit, toimintapisteitä alakoululaisille. Tervetuloa myös perheen aikuiset. Yhteistyössä Kansanlähetyksen kanssa.

Lauletaan yhdessä nuoren seurakunnan veisuja to 26.10. klo 18. Vuorelan kirkolla kajahtaa neljänä perättäisenä torstaina. Ensimmäisenä yhteislauluiltaan lauletaan Nuoren seurakunnan veisuja, kapuina nuorisotyönohjaajat Kirsi ja Sauli sekä

nuoret muusikot Venla Ahtinen, Oliver Ruotsalainen ja Eetu Raatikainen.

Sanajumalanpalvelus su 29.10. klo 13. Marin, Laitanen, Heiskanen,

Kaisto. Rippikoulusunnuntai, mukaan kutsutaan vuoden 2018 rippikoululaisia perheineen.

Kahvila Kupponen tiistaisin klo 9–14. Kaikenikäisten kohtaamispaikka.

Arjen Ateria to 2.11. klo 11–12. Hintaa aikuiselta 5 €, yli 2-vuotiaalta lapselta 2 €.

Lauletaan yhdessä toivon ja lohdutuksen lauluja to 2.11. klo 18.

Toisena yhteislauluiltaan, pyhäinpäivän alla, lauletaan Toivon ja lohdutuksen lauluja. Esilaulajana

kaunisääninen Oona Edelberg, juontajana Kirsti Villman ja pianossa diakoniatyöntekijä Auli.

Pyhäinpäivän messu la 4.11. klo 13. Laurinkari, Haimilahti, Kaisto.

Iltamessu su 5.11. klo 17. Laurinkari, Kaisto, Lapsikuoro.

Pyhäkoulu messun loppuosan aikana. Puurobaari ja iltatee.

Vuorelan lukupiiri ke 8.11. klo 18. Eeva Kilpi: *Välirauhan aika*.

Lauletaan yhdessä uusia virsiä to 9.11. klo 18. Kolmannen yhteislauluillan isännöi kanttori Vesa, juontajana Anja Pasanen. Nyt tulevat tutummaksi

virsikirjan lisävihkon virret.

Sanajumalanpalvelus su 12.11. klo 13. Väättäinen, Heiskanen.

Lauletaan yhdessä iloisia lasten hengellisiä lauluja to 16.11. klo 18.

Viimeisessä yhteislauluillalla on muskarimeininkiä ja kirkossa kajahtavat lasten hengelliset laulut. Orkesterina

osallistujat itse, kapellimestareina kanttori Marjaana ja lastenohjaaja Pirjo.

Messu su 19.11. klo 13. Niskanen, Hofferén, Kajava.

Nuorten aikuisten leffa-ilta ti 21.11. klo 18 alakerran tiloissa. Illan leffana

Oscar-ehdokkaana ollut *Oppipoika* (2013). Katsotaan leffa ja keskustellaan siitä. Leffaherkut tarjoaa srk. Suunnattu

18–30-vuotiaille.

Afrikkalainen tanssi to 23.11. klo 18–19. Afrikkalaista liikettä ja rytmejä gospelmusiikkiin. Rytmikäs musiikki, iloinen meininki ja yhteisöllinen

afrikkalainen kulttuuri saavat kehosi liikkumaan ja rukoilemaan. Ohjaajina Heta Malinen ja Jenni Shakya. Hintaa 6 € (käteinen, tasaraha). Ilmoittaudu

verkkosivuilla. Lisätiedot jenni.shakya@

evl.fi, 044 728 4647.

Sanajumalanpalvelus su 26.11. klo 13. Hofferén, Kaisto.

MUUT

Vesijärven-Harjamäen lähetyspiiri to 26.10. klo 18 Jokirannoilla, Soutajantie 18. Ojalat kertovat Israelin-matkasta.

Koivusaaren lähetyspiiri to 2.11. klo 18 Pääkkösillä, Kotitie 11. Laitanen.

JÄRJESTÖT

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS

Kuninkaankatu 22, Kuopio

Toimipiste avoinna keskiviikkoisin klo 10–13, virsihetki klo 11–12. Saatavana HY:n ja Aholansaaren tuotteita.

Seurat su 5.11. klo 18 Pyhän Johanneksen kirkko.

Seurat su 19.11. klo 18 keskusseurakuntatalon kerhohuone Samuli.

Myyjäiset ke 22.11. klo 12.30 alkaen Aholansaaren toiminnan tukemiseksi, Keskusseurakuntatalo.

Seurat su 26.11. Puijon kirkko.

KANSAN RAAMATTUSEURA

Sanan Kulma, Tulliportinkatu 22, Kuopio

facebook.com/krskuopio, kansanraamattuseura.fi/kuopio

Onko toivoo? pe 27.10. klo 18. Riitta Keskimäki.

Sanan ilta pe 3.11. klo 18 Jesajan kirja. Olli Seppänen.

Jalat maassa, sydän... pe 17.11. klo 18. Psykoterapeutti Raili Tiuhonen.

Pyhä Henki -rohkaisun ja voiman lähde pe 24.11. klo 18. Rovasti Jorma Kalajoki.

Jouluinen majatalo Lounasravintola Aika, Inkiläntie 7 la 25.11. klo 17

NNKY Vuorikatu 22

044 772 1928, www.ywca.fi/00010584-kuopion-nnky

KNNKY 120 v. juhla 29.10. klo 10 messu Tuomiokirkossa. Juhla klo 14, Vuorikatu 22.

Gospel-lattarit 31.10. klo 18–19. ”Matkakumppanuus” 8.11. klo 14.

Kahvila Wirwoitus 12.11. klo 14. Isän merkitys.

Kirjallisuuskahvila 26.11. klo 14. Hilja

Aaltosen elämäkerta. Seija Haunio.

SUOMEN RAAMATTUOPISTO

Rukous- ja raamattupiiri ma 30.10., 13. ja 27.11. klo 16.30 Kuopion NNKY, Vuorikatu 22.

Sanasta suuntaa-raamattupiiri to 26.10., 2., 9., 16. ja 23.11. klo 18 Sammakkolammentie 1 B, Merja-Riitta Jaakkonen.

Hyvän sanoman ilta, raamattuluento, osa 3, *Vuorisaarna, Mt.7 - kuuntele minua*, ke 15.11. klo 18.30 Juankosken srk-talo. Kahvitus klo 18 alkaen. Jouko Kauhanen, Raimo Myrskyläinen.

Luentosarja uskon ABC, osa 3, *Pelastuminen*, to 16.11. klo 18.30 Kristillinen toimintakeskus Hupeli, Laivarannantie 2, Levälähti, Tuusniemi.

Hyvän sanoman ilta, *Hän muutti kaiken - vai muuttiko?* su 19.11. klo 17 Kuopion NNKY, Vuorikatu 22. Raamatunopetus rovasti Esko Konttinen.

POHJOIS-SAVON EV.LUT. KANSANLÄHETYS Sairaalakatu 11, Kuopio

044 532 4523, p-savonkl@sekl.fi, www.pskl.fi

Lyhtyilta su 29.10. klo 16 keskusseurakuntatalo, Eliina Heinonen.

Lyhtytilaisuus su 5.11. klo 17 Neulamäen kirkko.

Sanan ja yhteyden ilta ma 6.11. klo 18.30 Siilinjärven srk-talo.

Sanan ja yhteyden ilta ti 14.11. klo 10 Nilsin kirkko.

Lyhtyilta su 19.11. klo 16 keskusseurakuntatalo.

KUOPION KRISTILLISET ELÄKELÄISET

Lauluharjoitukset NNKY ma 30.10. klo. 10.00.

Laulutuokio ja kerho Samuli ti 31.10. klo.12.30.

Sanan ja laulun tilaisuus Lepola pe 3.11. klo.14.00.

Lauluharjoitus NNKY 13.11. klo. 10.00.

Laulutuokio ja kerho Samuli ti 14.11. klo.12.30. Vieraana Sydänkirurgi Kaija Huttunen.

NILSIÄN ELÄKELÄISTEN KRISTILLINEN YHDISTYS RY

Kerho ja seurat ke 15.11. klo 13, helluntaiseurakunnan sali. Vieras Lehtomäen kodilta.

Elämä solmussa? Puhu, se auttaa.

Palveleva puhelin
0400 22 11 80

Arkinen 18-01,
viikonloppuisin 18-03

Palveleva chat

Palveleva netti

Palveleva kirje
PL 210, 00131 Helsinki

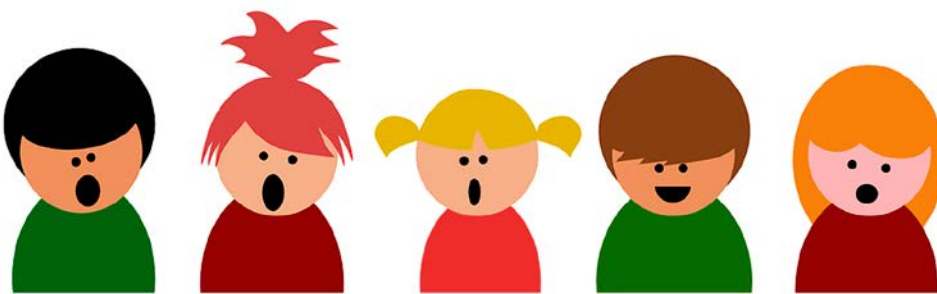
TAPAHTUU

Siilinjärven kirkkoherra-ehdokkaat esillä

Kirkkoherra vaihtuu Siilinjärvellä.

Maanantaina 13.11. klo 17–18 seurakuntalaiset pääsevät tutustumaan kirkkoherraksi hakeneisiin Arja Huuskoseen, Olli Kortelaiseen, Matti Oikariseen ja Antti Ylöseen avoimessa tilaisuudessa Siilinjärven seurakuntatalon isossa salissa. Keskustelutilaisuuden juontaa lääninrovasti Oiva Malinen. Kahvitarjoilu alkaa klo 16.45.

Kirkkoherraksi hakeneiden esittelyt julkaistaan marraskuun alussa verkkosivulla siilinjarvenseurakunta.fi. Kirkkoherra valitaan välillisellä vaalilla, jonka toimittaa Siilinjärven seurakunnan kirkkovaltuusto.

Lauletaan yhdessä!

Yhteislauluilloissa Vuorelan kirkolla lauletaan omaksi iloksi ja yhteiseksi hyväksi – niin että kirkon katto kohoa ja sydän riemuitsee. Sellainenkin, joka on epävarma omasta äänestään, pääsee osalliseksi musiikin lahjasta.

Yhteislauluiltojen sarjan aloittaa 26.10.

Nuorten seurakunnan veisut, jolloin kapuna toimii nuorisotyönohjaajat Kirsi ja Sauli sekä nuoret muusikot. Pyhäinpäivän alla 2.11. lau-

letaan yhdessä *Toivon ja lohdutuksen lauluja* ja illan musiikista vastaavat esilaulajana Oona Edelberg ja pianossa diakoniatyöntekijä Auli. Kanttori Vesa on kolmannen illan 9.11. isäntä opettaen ja laulattaen *uusia lisävihkon virsiä*. Viimeisessä illassa 16.11. on muskarimeininkiä, kun *iloisia lasten hengellisiä lauluja* laulattavat kanttori Marjaana ja lastenohjaaja Pirjo ja orkesterina toimivat osallistujat itse.

Yhteislauluillat alkavat klo 18.

Luther kuvin sanoin ja sävelin

Siilinjärvellä päästään kurkistamaan Martti Lutherin elämään, kun kirkkoherra Seppo Laitanen kertoo Martti Lutherin musiikista, ja sitä esittää seurakunnan kvartetti Vesa Kajavan johdolla.

Satu Väättäinen kertoo kuvin ja sanoin Martti Lutherin värikkäistä elämänvaiheista ja luovuttamattomista löydöistä.

Reformaation keskeisillä tapahtumapaikoilla Saksassa kesällä kuvatusta materiaalista löytyy myös piisпамme painavaa puhetta. Kahvitus alkaa klo 18.

Välähdyksiä Lutherilta kuvin sanoin ja sävelin Siilinjärven seurakuntatalolla to 2.11. klo 18.30.

Elettiin sitä ennenkin

Millaista olikaan elämä Männistössä ja sen lähi-alueilla vuosikymmeniä sitten? Sitä valottaa Pyhän Johanneksen kirkolla esitettävä suurproduktio.

Esitystä on harjoiteltu innolla pitkin syksyä Pyhän Johanneksen kirkolla.

Marraskuun lopussa Pyhän Johanneksen kirkossa nähdään *Elettiin sitä ennenkin* -musiikki-näytelmä. Se pohjautuu Männistön, Linnanpellon, Tiihottaren, Saarijärven ja Kelloniemen alueen ikäihmisiltä kerättyihin tarinoihin, jotka kertovat elämästä noilla alueilla 1930–1950 -luvulla. Tarinoiden kerääminen liittyy Suomi 100 -juhlavuoteen.

”Siksi myös lavalla tullaan näkemään kaikkiaan sata näyttelijää”, näytelmän käsikirjoittaja ja ohjaaja **Tiina Naumanen** paljastaa.

Esiintyjäkaarti koostuu Pohjantien koulun eskarilaisista ja alakoululaisista, Männistön seurakunnan työntekijöistä ja senioriseurakuntalaisista.

”Kyseessä on todella suuri ponnistus ja ainutlaatuinen yhteistyö eri toimijoiden kesken. Tämä on hieno tapa rakentaa yhteisöllisyyttä.”

Nykypäivästä menneisyyteen

Käsikirjoitus kertoo alueen ja kirkon historiasta hieman sadunomaisin tunnelmin. Tarina lähtee liikkeelle nykypäivästä ja Pokémonien metsästyksestä.

”Pääosassa olevat lapset eksyvät Pokémonien perässä mummon vintille ja potkaisevat puolivahingossa auki lattialla lojuvan valokuva-albumin. Kuvat johdattavat menneille vuosikymmenille”, Naumanen kertoo.

”Esityksessä tunnelma luodaan hyvin pitkälle valojen, äänien ja seinälle heijastettavien valokuvien avulla. Kuopion museo on tehnyt hienoa työtä etsimällä näytelmää varten vanhoja valokuvia alueen historiasta.”

Naumasan mukaan Pohjantien koulun oppilaat ovat ottaneet haasteen innolla vastaan.

”Produktiossa on mukana kaikkiaan 83 oppilasta. Heistä jokaisella on jonkinlainen rooli esityksen rakentamisessa.”

Kuin itseään esittäisi

Näytelmän isovanhempien rooleissa nähdään Männistön seurakunnan papit **Heikki Hyvärinen** ja **Eli-na Knuutila**.

”Projektin vaikuttaa kiinnostavalta ja hauskalta. Onhan tämä aika lailla erilaista kuin papin perustyö”, kaksikko kuvailee kesken harjoitusten.

”Harjoitusten aikana tulee myös juteltua seurakuntalaisten kanssa erilaisista asioista kuin muissa yhteisissä”, Knuutila pohtii.

Aivan kylmiltään ei kumpikaan pappi näyttämölle joutunut. Hyvärinen on kunnostautunut bibliodraamaohjaajana ja Knuutilalla on kertynyt kokemusta koulun näytelmäkerhosta.

”Roolihahmooni on helppo samastua, sillä hän tuntuu elävän kovin samanlaista elämää kuin minäkin elän. On vähän niin kuin itseään esittäisi”, Hyvärinen hymyilee.

Knuutilalle puolestaan pientä haastetta tuottaa roolin vaatima Savon murteen puhuminen.

”Olen Keski-Suomesta kotoisin, joten Savon murre ei ole langennut verenperintönä. Pitää keskittyä vuorosanoihin.”

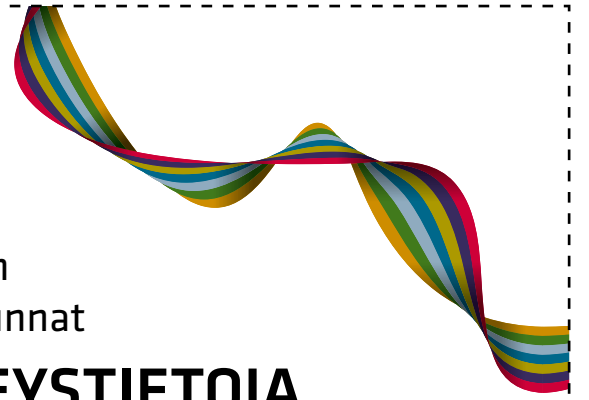
Esityksen tuotannosta vastaavat Kuopion kaupunki ja Männistön seurakunta, valoista ja äänistä puolestaan Viiking Musiikki.

HELI HARING

Elettiin sitä ennenkin -musiikki-näytelmä Pyhän Johanneksen kirkossa 29. ja 30.11. klo 12 ja 18. Kesto noin tunti. Vapaa pääsy.

Leikkaa talteen.

Kuopion seurakunnat

YHTEYSTIETOJA

KIRKOLLISET TOIMITUKSET

Seurakuntien toimistot palvelevat kasteen ja vihkimisen sopimisessa arkisin klo 9–15. Hautajaisjärjestelyt hauta- ja puistotoimistossa, os. Siunauskappelintie 3, puh. 040 4848 238, 040 4848 239, 040 4848 242 tai 040 4848 517. Avoinna arkisin klo 8–16 (kesäaikana 1.6.–31.8. klo 8–15).

VIRKATODISTUKSET JA SUKUSELVITYKSET

Keskusrekisteri, Suokatu 22 B, 2. kerros, puh. 017 158 111 (vaihte). Avoinna arkisin klo 9–15.

TILAVARAUKSET

Muut kuin kirkollisiin toimituksiin liittyvät tilavaraukset seurakuntien toimistoista arkisin klo 9–15. Leirikeskusten tilavaraukset suoraan leirikeskuksista.

PALVELEVA PUHELIN

Puh. 0400 22 11 80, su-to klo 18–01, pe ja la klo 18–03. Soitto Palvelevaan puhelimeen maksaa tavallisen paikallispuhelun / matkapuhelun verran. Kaikki operaattorit eivät sisällytä näitä puheluja puhepaketteihin.

DIAKONIAKESKUS

Puh. 017 158 111 (vaihte). Työntekijät tavattavissa ilman ajanvarausta ma, ke ja pe klo 10–12.

PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS

Luottamuksellista keskusteluapua parisuhteen kysymyksissä. Asemakatu 7, 1. krs, puh. 040 4848 480, ma–pe klo 9–11.

SAIRAALASIELUNHOITO

Johtava sairaalapastori Risto Voutilainen, puh. 040 484 8484.

KUOPIO EV. LUT. SEURAKUNNAT

www.kuopionseurakunnat.fi

TAPAHTUU

Kuopion NNKY juhlii

Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys on kansainvälinen, ekumeeninen ja monikulttuurinen naisten ja tyttöjen liike, joka toimii 120 maassa noin 22 000 paikallisen toimijaverkoston voimin. Suomeen NNKY perustettiin vuonna 1896, ja jo seuraavana vuonna toiminta alkoi myös Kuopiossa.

NNKY rohkaisee eri-ikäisiä tyttöjä ja naisia kohtaamaan erilaisuutta ja osallistumaan oman yhteisön toimintaan.

NNKY on yksi maamme vanhimmista naisjärjestöistä. Tänä vuonna Kuopion yhdistys täyttää 120 vuotta ja juhlapäivää vietetään lokakuun lopussa.

Kuopion NNKY:n 120-vuotisjuhla su 29.10. klo 14, Vuorikatu 22. Juhlapuheen pitää NNKY:n pääsihteeri Anne Pönni. Ohjelmassa myös katsaus yhdistyksen historiaan, musiikkia ja kahvitarjoilu.

Reformaation merkkivuosi huipentuu

■ **Martti Luther** naulasi 95 teesiään Wittenbergin kirkon oveen 31.10.1517. Tänä vuonna siitä tulee kuluneeksi 500 vuotta ja merkkivuosi huipentuu lokakuun lopussa.

■ **Luterilainen reformaatio tänään** -luento Alavan seurakuntasalissa su 29.10. klo 16. Piispa **Jari Jolkkonen** luennoi.

■ **Reformaation kirkkojuhla** Kuopion tuomiokirkossa ti 31.10. klo 17. Reformaation merkkivuoden Kuopion hiippakunnan pääjuhla. Tilaisuudessa puhuvat Kelan pääjohtaja **Elli Aaltonen**, ministeri **Sanni Grahn-Laasonen** ja piispa **Jari Jolkkonen**. Musiikista vastaavat oopperalaulajat **Esa Ruuttunen** ja **Jorma Hynninen**. Urkuri **Anu Pulkkinen**, kanttori **Leila Savolainen** ja seurakuntayhtymän lapsikuorot.

■ **Reformaation juhla-vuoden Luther-ilta** Kaavin seurakuntatalolla ti 31.10. klo 18. Kuvaesitys Luther-matkalta ja keskustelua uskonpuhdistuksesta.

Uskonpuhdistusta muistellaan myös useissa messuissa 5.11. Tuolloin nautitaan Pyhän Johanneksen kirkossa seurakuntalaisten ja työntekijöiden yhdessä pohtimia teesejä.

Löydä lisää tapahtumia

Konserttisyksyssä juhlistetaan satavuotiasta itsenäisyyttä ja reformaatiota

■ **Lohdutuksen ja toivon lauluja** Tuusniemen seurakuntakodissa pe 27.10. klo 18. Jukka Kervinen ja Sari Siltavuori. Vapaa pääsy.

■ **Arki-illan gregoriaaninen vesper *Sinä olet minuun turvani*** Puijon kirkossa pe 27.10. klo 18. Sibelius-Akatemian opiskelijoiden toteuttama arki-illan gregoriaaninen Vesper, ohjaajana MuT Hilka-Liisa Vuori.

■ **Pappilaklubi** Vanhalla Pappilalla pe 27.10. klo 20. Peter Joukainen. Vapaa pääsy.

■ **Sinun kanssasi huomiseen -konsertti** Nilsin kirkossa la 28.10. klo 14. Lauluja ja tarinoita parisuhteesta. Vapaa pääsy.

■ **Vox Silentii -konsertti *Tuomas Akvinolaisen muistopäivien lauluja*** Puijon kirkossa la 28.10. klo 15. Johanna Korhonen, Hilka-Liisa Vuori. Ohjelma 10 €. Vox Silentii on 1992 perustettu lauluyhtye, joka esittää ja opettaa keskiaikaista kirkkolaulua. Suoraan keskiaikaisista 1300–1400-luvun käsikirjoituksista kirjoitetut laulut kertovat Tuomaan opista, joka kirkkaudellaan valaisee maailman, ja ihmeistä, jotka tapahtuivat pyhimyksen haudalla. Vox Silentii järjestää laulutyöpajan klo 12 Puijon kirkossa.

■ **Ladogan joutzicandele-cuningat** Riistaveden kirkossa la 28.10. klo 15. Ilkka Heinonen on kansanmusiikkiin erikoistunut muusikko soittiminaan kontrabasso, jouhikko ja violone. Suomi 100. Järj. Kuopion kamarimusiikkiseura ja Järvi-Kuopion seurakunta. Ohjelma 10 €.

■ **Jukka Salmisen konsertti** Alavan kirkossa su 29.10. klo 13. Lapsikuoro ja nuorten bändi ARMO. *Rautainen juttu* -kirkkopäivän konsertti.

■ **Studia Generalia -luento:** Seppo Kirkinen – Luther – virsi – seurakuntalaulu, mitä se on? Kallaveden kirkossa ma 30.10. klo 19. Vapaa pääsy.

Peter Joukainen

Lumen valo

Jippii-lapsikuoro

Jouni Somero

■ **Pyhäinpäivän Vox Polariksen konsertti** Tuomiokirkossa la 4.11. klo 15. Amerikkalaista ja ranskalaista pyhäinpäivän musiikkia 1940-luvulta ja 2000-luvulta. Kuoroa johtaa Jaana Turunen, Annastiina Tahkola mezzosopraano, Valtteri Tuomiokoski baritoni, Anu Pulkkinen urut. Konsertin järjestävät Vox Polaris -kuoro ja Kuopion tuomiokirkkoseurakunta. Ohjelmat kirkon ovelta 15 € / 10 €.

■ **Siionista Sibeliukseen -piano-konsertti** Siilinjärven seurakuntatalolla su 5.11. klo 15. Pianotaiteilija Jouni Somero soittaa reformaation 500 merkivuoden ja Suomi 100 -juhlavuoden tunnelmissa.

Vox Silentii

Ohjelmassa J. S. Bachin, J. Sibeliusin ja J. Someron musiikkia. Vapaa pääsy. Käsiohjelma 10 €.

■ **Syvydestä kohti valkeutta - Alavan seurakunnan 50-vuotis-juhlakonsertti** Alavan kirkossa su 5.11. klo 18. Ohjelmassa Lili

Boulanger: Psalmi 130, Ida Moberg: Soluppgången, Helvi Leiviskä: Pimeän peikko. Harjoittaminen ja musiikin johto Ossi Jauhainen, Jussi Mattila ja Petteri Nieminen. Solistit: Anna Immonen, sopraano ja Ossi Jauhainen, tenori. Kamarikuoro Ancora, Alavan kirkkokuoro, Kuopion soitannollinen seura. Ohjelma 15 €.

■ **Sydämeni laulu, Ruukittarien Suomi 100 v. juhlakonsertti** Riistaveden seurakuntatalolla ke 8.11. klo 18 ja Juankosken ylösnousemuksen kirkossa su 19.11. klo 18. Naiskuoro Ruukittaret. Joht. Mariam Abdullina-Kaivosaaari.

■ **Ristin Maa -konsertti** Kaavin kirkossa la 11.11. klo 15. Kaavin

helluntaiseurakunnan Jippii-lapsikuoro ja Järvi-Kuopion ev.lut. seurakunnan King's Kids ryhmä Ilonpissarat. Orkesteri ja kuoroja Pohjois-Savon seurakunnista. Toimintapisteitä kirkon tiloissa. Vapaa pääsy.

■ **Suuri mieskuorokonsertti** Alavan kirkossa la 11.11. klo 18. Suomi 100. Kuopion Mieslaulajat, joht. Petrus Marjanen. Mieskuoro Kuopio-Kvartetti, joht. Pekka Kilpeläinen. Kuopion Sotaveteraanikuoro, joht. Valtteri Tuomikoski. Ohjelma 10 € sotaveteraanien hyväksi.

■ **Kaksi tenoria ja sopraano -konsertti** Alavan kirkossa ke 22.11. klo 19. Ossi Jauhainen, Veli-Pekka Varpula, Pia Rytönen, Heikki Mononen, Tahdistin-orkesteri ja Alavan kirkkokuoro. Järj. LC Kuopio-Kalakukko, tuotto käytetään kuopiolaisten vammaisten lasten ja nuorten hyväksi.

■ **Pappilaklubi** pe 24.11. klo 20 Vanhalla Pappilalla. Brosef. Vapaa pääsy.

■ **Minun maani -juhlakonsertti** Tuusniemen kirkossa la 25.11. klo 15, Kaavin kirkossa su 26.11. klo 15 ja Riistaveden kirkossa 26.11. klo 19. Suomi 100 -konsertti. Suomalaista kuoromusiikkia juhlavuoden kunniaksi kolmen kirkkokuoron ja Tuustytöjen voimin, sekä kantto-reiden esittämänä. Vapaa pääsy.

■ **Studia Generalia -luento-konsertti:** MuT Jan Lehtola – Johann Sebastian Bachin Clavier-Übung III. Kuopion tuomiokirkossa ti 28.11. klo 19. Reformaation juhlateos. Vapaa pääsy.

■ **Lumen Valo -konserttiliput ennakkomyyntissä** 26.10.-30.11. arkisin klo 9-15 Puijon seurakunnan toimistosta, Taivaanpankontie 3, 040 4848410. Liput 20 €/kpl sis. ohjelman. Vain käteismaksu. Lippuja rajoitetusti ovelta. Konsertti on su 3.12. klo 15 Puijon kirkossa. Lauluyhtye Lumen Valo on yksi suomalaisen vanhan musiikin kantava voima.

Kirkkomusiikkiviikko Tuomiokirkossa 10.-20.11.

■ **Martinpäivän kirkkojuhla** pe 10.11. klo 18. Puhe piispa Jari Jolkkonen. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikön kuoro. Ohjelma 10 €.

■ **Uuteen aikaan -messu** pe 10.11. klo 20. Tilausteos Tuomiokirkko 200 vuotta. Säv. Risto Eskola, san. Taru Spännäri. Solisteina Teija Korhonen ja Veli-Pekka Varpula. Myllykosken kirkkokuoro ja bändi. Vapaa pääsy.

■ **Suomalaisuuden heijastuksia** la 11.11. klo 18. Kristian Lindroos, baritoni ja Marita Viitasalo, piano. Konsertissa kantaesitetään Adam Vilagin säveltämä teos Juice Leskisen tekstiin *Ihminen*. Ohjelma 15/10/2 €.

■ **Jaakko Mäntyjärvi: Salvat 1701** su 12.11. klo 16. Rooleissa Valtteri Tuomikoski ja Tommi Markkanen, solisteina Tintti Tinkala ja Olli-Jaakko Miettunen. Puijon ja Vihdin kamarikuorot. Johtaa Anna Antikainen. Ohjelma 15 €.

■ **Urkukonsertti Daniel Zaretsky (Pietari)** ti 14.11. klo 18. *Bach-Böhm-Catoire-Tanejev-Kushnarev*. Ohjelma 10 €.

■ **Try Me, Good King – Reformaation monet kasvot** ke 15.11. klo 19. Pia Freund, sopraano. Suomalainen Barokki-orkesteri FiBo. Pauliina Fred, nokkahuilu ja traverso. Louna Hosia, viola da gamba. Anna-

Marita Viitasalo

Maaria Oramo, cembalo ja urut. *Buxtehude-Byrd-des Prez-Hassler-Larsen-Piae Cantiones*. Ohjelma 15 €.

■ **Daniel Zaretskyn mestarikursin päätöskonsertti** to 16.11. klo 15. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian urkutaiteilijat. Ohjelma 5 €.

■ **John The Baptist – Johannes Kastaja -oratorio** la 18.11. klo 18 ja su 19.11. klo 15. Säv. Heikki Sarmanto, libretto Kim Rich. Solisteina Pekka Kurki, Ville Mäkinen, Henri Tikkanen, Jarmo Mäkinen, Mikko Jokinen, Olli Tikkanen, Heidi Iisalo, Saija-Reetta Kotirinta ja Anastasia Trizna. Kuopion nuorisokuoro, johtaa Jussi Mattila. Orkesteri ja musiikillinen johto Rauno Tikkanen. Liput 11-17,50 € Ticketmaster.

■ **Juhlakonsertti *Hommage à Tauno Äikää*** ma 20.11. klo 19. Kalevi Kiviniemi, urut. *Bach-Sibelius-Merikanto-Kokkonen-Franck*. Ohjelma 15 €.